

Torsdagen den
6 maj 1971

Torsdagen den 6 maj

Kl. 19.30

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av fru andre vice talmannen.

§ 1 Upprättande av diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 3 i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken m. m.

I motionen 1971:125 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. hade föreslagits att riksdagen i skrivelse hemställde till regeringen att den upprättade diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken samt verkade för de båda tyska staternas inträde i FN.

I motionen 1971:676 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om åtgärder och initiativ för att upprätta diplomatiska förbindelser med DDR.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:125 och 1971:676.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Fru talman! Utrikesutskottets betänkande nr 3 gäller Sveriges relationer till Tyska demokratiska republiken eller DDR ur bl. a. folkkrättsliga synpunkter. De principiella utgångspunkterna för erkännande av stater, diplomatiska förbindelser osv. som kan anläggas här gäller naturligtvis också i tillämpliga delar betänkandena 4 t. o. m. 6.

Jag uppfattar inte utrikesutskottets betänkande i och för sig som negativt – jag uppfattar det snarare som mera positivt än tidigare år. Men slutsatsen är densamma, och därmed kvarstår det trots allt en hel del oklarheter.

Av någon anledning betraktas erkännandefrågorna och upprättandet av diplomatiska kontakter med andra länder mer som politiska än som praktiska problem i vår egen inhemska debatt. Till en del kan man naturligtvis finna förklaringar till detta i hur erkännande av stater uppfattas internationellt. Men det finns anledning enligt min uppfattning att tona ner den politiska innebörden av staters erkännande, upprättandet av diplomatiska kontakter eller ej och röstning för en stats upptagande i FN. Det finns främst fyra starka skäl för denna hållning:

1. Ett erkännande av eller upprättande av diplomatiska kontakter med en stat har för svenskt vidkommande aldrig varit en fråga om ett politiskt ställningstagande *för* en regim eller *mot* en regim.

2. Sverige hävdar universalitetsprincipen, dvs. vill upprätthålla för-

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

bindelser med så många stater som möjligt, och erkänner därför regelmässigt nya stater.

3. Sveriges agerande vid erkännande av andra stater har hittills kännetecknats av en betydande flexibilitet, även i förhållande till s. k. delade stater, och har också dikterats av praktiska hänsyn.

4. Det internationella samarbetet vill vi bygga ut, och vi är samtidigt medvetna om att utvecklingen för närvarande går i riktning mot ökad internationell samverkan och integration.

Enligt folkrättsdoktrinen krävs vissa förutsättningar för ett erkännande. Sammanfattat är det helt enkelt fråga om att det finns en viss stabilitet i maktutövningen över en viss befolkning i ett visst område. Den stabilitet i maktutövningen som krävs inåt bör naturligtvis motsvaras av ett rimligt mått av självständighet i det utåtriktade agerandet.

Erkännanden med folkrättsliga konsekvenser hävdas ju även när det gäller krigförande s. k. upproriska parter med organiserad ledning som behärskar ett territorium, förmår tillse att krigets lagar följs av krigsmakten och över huvud taget, även om det bara är tillfälligt, fungerar som regering i krigförande stat. Naturligtvis är det här fråga om svårare avgöranden.

När vi i motionen 676 begär åtgärder och initiativ för att Sverige skall upprätta diplomatiska förbindelser med DDR så är det baserat på bl. a. fyra skäl som jag tidigare angett och vår grundinställning, att Sverige som neutral stat bör erkänna alla faktiskt existerande stater med undantag för dem som är föremål för FN-sanktioner.

Ett svenskt erkännande av DDR kan tekniskt sett åstadkommas på olika sätt: 1. Genom en deklaration om erkännande efter beslut i konselj. 2. Genom upprättande av diplomatiska förbindelser med DDR – vilket vi har förordat i motionen 676, eftersom vi vill särskilt understryka de praktiska problemen i nuvarande situation, som vi måste komma till rätta med på något vis. 3. Genom att rösta för Östtysklands (och då självfallet också Västtysklands) inträde som medlem i FN. Det naturliga är givetvis, att upprättandet av diplomatiska förbindelser följs upp genom svenskt agerande för medlemskap i FN.

På denna punkt är således syftet, fru talman, *enahanda* i motionerna 676 och 125.

Utskottet skriver att faktiska kontakter upprätthålles mellan Sverige och Tyska demokratiska republiken på många områden. Man pekar särskilt på handelsutvecklingen, som man belyser med statistik för 1960-talet. Utskottet betonar också värdet av de avspänningssträvanden som förekommer för närvarande, bl. a. den tyske förbundskanslern Willy Brandts konsekventa arbete i detta syfte. Utrikesutskottet förutsätter vidare att de möjligheter som må finnas att ”successivt förstärka de faktiska kontakterna mellan Sverige och Tyska demokratiska republiken kommer att tillvaratas”. På den negativa sidan av argumentationen – och riktat mot motionärernas förslag – finns att ett svenskt initiativ skulle kunna verka störande eller t. o. m. försvåra överenskommelser mellan berörda parter i de ganska kontinuerligt pågående förhandlingarna i Berlin- och Tysklandsfrågorna. Utskottet placerar dessutom, naturligtvis helt riktigt, ansvaret för Tysklandsfrågans lösning hos de fyra stormakter

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m.m.*

som var parter i det andra världskriget.

Det finns anledning att något kommentera detta argument mot erkännande av DDR. De flesta är överens om att den nuvarande situationen i Europa inte kan få bestå för framtiden. Den som hävdar motsatsen talar i varje fall inte särskilt högt i dag. Relationerna mellan Europas länder måste normaliseras. Därför är det naturligt att förhandlingar ständigt pågår till dess att dessa problem är lösta. Det är lika naturligt att en delad stat har ett behov av att ständigt föra överläggningar angående de inte minst mänskliga problem som uppstår vid delning av en stat. Förhandlingar måste rimligen föras till dess att dessa frågor är ur världen. Den dag förhandlingar inte pågår – och Tysklands- och Berlinfrågorna kvarstår olösta – finns det särskild anledning att inte hoppas på. Då är sannolikt det politiska klimatet i Europa betydligt kyligare än i dag.

Man får nästan det intrycket att utrikesutskottet tänker sig en sådan situation som den då Sverige kan agera självständigt i erkännandefrågan. Nu tror jag inte att man avser att skapa det intrycket; det vore alltför inkonsekvent. Alternativet till ett självständigt svenskt agerande är att avvakta Tysklands- och Berlinfrågornas lösning, och det kan naturligtvis bli en lång väntan. Däröfver vet vi inte särskilt mycket.

Det finns anledning att fråga, om vi inte överskattar vår betydelse, när utrikesutskottet hävdar att initiativ från vår sida skulle verka störande på förhandlingarna och försvåra överenskommelser där stormakterna är inblandade. Självfallet bör vi säga vår mening internationellt – även då den kan vara impopulär på en del håll – t. ex., som vi har gjort när det gäller kriget i Sydostasien, men därifrån och till att genom detta anse sig ha inverkan på förhandlingar där stormakter är inblandade är steget ganska långt. Vi är en röst bland många i den internationella opinionsbildningen.

Med detta vill jag inte påstå att tidpunkten för ett agerande är helt betydelselös. Inte alls. Men det räcker inte med att hänvisa till förhandlingskontakter i Tysklandsfrågan som skäl för att ingenting göra, ty det är så naturligt att de förekommer ständigt i en delad stat, där förhållandena är så oklara som för det tyska folket.

Situationen mellan Öst- och Västtyskland är i dag ganska låst, men det har under senare tid hänt saker som jag tycker är ganska intressanta. En amerikansk regeringskommission under ordförandeskap av förre Bonnambassadören Cabot Lodge har föreslagit att alla s. k. delade stater skall bli upptagna som medlemmar i Förenta nationerna. Det är alltså frågan om erkännande av dessa stater, bl. a. Östtyskland, Nordvietnam och Nordkorea. Detta är inte officiell USA-politik – i varje fall inte ännu – men det är ett intressant tecken bland andra på att gamla hårda attityder håller på att mjukas upp.

Miljöfrågorna kräver ofta ett internationellt samarbete; det betonas ofta, inte minst i detta hus. Annars kan vi inte angripa dem effektivt. Det svenska initiativet till 1972 års FN-konferens om den mänskliga miljön, som skall förläggas hit till Sverige dessutom, motiveras just på detta sätt. I ett interpellationssvar den 11 mars i år sade utrikesministern att ”den svenska regeringen har ständigt betonat, att den mänskliga miljöns

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

problem är någonting som i högsta grad angår alla människor. Vi kommer därför att arbeta för en överenskommelse om vidast möjliga deltagarkrets.”

FN:s generalförsamling kommer enligt uppgift att inbjuda stater, som inte är medlemmar i FN, till denna miljökonferens i Sverige 1972. Frågan skall tas upp till hösten. Det ligger naturligtvis i Sveriges direkta intresse att både Öst- och Västtyskland är med på konferensen, bl. a. på grund av deras geografiska närhet till vårt land. Trots jordbruksministrernas lugnande uttalande kan vissa tecken från öststatshåll tolkas så, att erkännandeproblematiken kring Östtyskland kommer att påverka öststaternas ställningstagande till ett deltagande i den här världskonferensen om miljön.

Andra exempel på hur miljöfrågornas lösning påverkas av de diplomatiska relationerna är de båda oljeskyddskonferenserna i Visby 1969 och 1970. Vid bägge tillfällena deltog representanter för både Öst- och Västtyskland. Syftet med konferenserna var att få till stånd ett samarbete med målsättning att gemensamt angripa nedsmutsningsproblemen i Östersjön och Kattegatt. Någon överenskommelse har emellertid inte kunnat träffas, trots att samtliga nationsrepresentanter var eniga i huvudfrågan, nämligen att ett samarbete mellan berörda stater krävs för att förhindra konsekvenserna av t. ex. oljekatastrofer. Också här spelar således erkännandeproblematiken en framträdande roll som hinder för att träffa bindande överenskommelser mellan olika stater.

Det borde vara naturligt att Sverige och Östtyskland ökar sin handel med varandra liksom skett under 1960-talet. Och det är nästa skäl. Ju mer omfattande handeln blir, desto svårare är det naturligtvis att sköta den i nuvarande former utan ömsesidig officiell länderrepresentation. Också här har Sverige – inte minst som neutral stat – ett direkt intresse av att sprida handeln på fler länder och länderblock. Närheten till Östtyskland gör detta land till en naturlig handelspartner. Inte minst för de södra och sydöstra delarna av vårt land skulle utökade handelskontakter i denna riktning få betydelse för näringsliv och sysselsättning på samma sätt som FEC-marknaden och kontakterna med den har betydelse för vårt näringsliv. Det ökade utbytet över huvud taget talar givetvis också för att officiella kontakter skapas.

Mot en rad praktiska fördelar på handelns, miljösamarbetets och det internationella utbytets område står de ganska osäkra nackdelar som ett svenskt erkännande av Östtyskland skulle kunna få på de mer eller mindre intensiva och i stort sett kontinuerliga förhandlingarna på olika områden, mellan såväl de fyra berörda stormakterna som de tyska staterna. För vår del har vi ansett att fördelarna klart överväger nackdelarna, och dessutom finns det anledning att i ökad utsträckning se praktiskt på relationerna mellan stater som ändå är ett faktum och som vi då måste behandla som ett sådant. Mer av folkligt inflytande i de internationella relationerna och mindre av låsta positioner bland diplomater och politiker på toppnivå skulle säkerligen också vara positivt för det internationella samarbetet.

Som jag tidigare sagt innebär de åtgärder och initiativ som vi begär i vår motion nr 676 som en konsekvens att Sverige arbetar för att

Östtyskland, och då naturligtvis också Västtyskland, upptas som medlem i Förenta nationerna.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till motionerna 125 och 676.

I detta anförande instämde herr Björk i Gävle, fröken Eliasson samt herrar Andersson i Nybro och Fransson (samtliga c).

Herr MABRINK (vpk):

Fru talman! Av ärendets redovisning framgår att denna erkännande-fråga återkommit vid de flesta av de senaste årens riksdagar. Resultatet har blivit avslag på yrkandet att Sverige skall erkänna det faktum att det finns en stat i Europa med nära 18 miljoner invånare, som faktiskt existerar och som Sverige borde erkänna.

Opinionen till förmån för ett sådant steg från svensk sida växer. Även inom regeringspartiet finns en sådan opinion. Om detta vittnar de uttalanden som gjorts på flera socialdemokratiska distriktkongresser.

I årets utrikesdebatt väckte det en viss uppmärksamhet när riksdagens förste vice talman i ett debattinlägg tog ståndpunkt för ett svenskt erkännande av TDR. Han är inte ensam om den ståndpunkten inom sitt parti. Det finns också en motion väckt av centerpartister som kräver ett erkännande av TDR.

Men regeringen envisas med att upprätthålla sin nej-sägar-attityd. En fråga som med all rätt bör ställas är: Hur vore det om vårt lands utrikespolitiska agerande konsekvent inriktades på att tjäna obestridliga fredsintressen?

Utrikesutskottet upprepar inte längre den märkliga argumentationen "att vi inte bör erkänna TDR därför att detta skulle konservera Tysklands delning". Jag lämnar tills vidare denna sorts argumentation. Jag gör det, därför att jag kan notera att utskottet övergivit den – uppenbarligen på grund av dess orimlighet.

Huvudargumentationen mot ett erkännande är nu en annan. Nu säger man att förhandlingarna mellan de fyra stormakterna samt dialogen mellan förbundsrepubliken och TDR befinner sig i ett mycket ömtåligt skede och att initiativ från andra staters sida skulle kunna verka störande eller t. o. m. försvåra överenskommelser mellan berörda parter.

Egentligen har inte alls något svenskt initiativ i de återopade förhandlingarna mellan TDR och förbundsrepubliken ifrågasatts eller förordats. Vad som föreslagits är att normala folkrättsliga och diplomatiska förbindelser skall upprättas mellan Konungariket Sverige och Tyska demokratiska republiken. I vilket avseende kan ett sådant steg "störa" förhandlingarna?

Tidningen Arbetet från den 2 april detta år förtydligar: "Den som något lite känner situationen i förbundsrepubliken vet, att ett sådant svenskt steg skulle skapa ytterligare svårigheter för Willy Brandts avspänningspolitik gentemot östblocket."

Jag kan fortsätta att citera den för SAP så representativa tidning, som väl Arbetet får anses vara. I samma redaktionella artikel kan följande citeras: "I nuvarande, mycket känsliga läge skulle det" – dvs. erkännande av TDR -- "uppfattas som ett drastiskt avsteg från neutraliteten, som

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

verkligen skulle komma i obalans." För det första bör noteras att svensk utrikespolitik görs beroende av vad som anges ligga i ett annat lands regeringschefs intressen. Detta är både märkligt och intressant. Vill herr Brandt avspänning gentemot östblocket – som Arbetet skriver – och, kan det tilläggas, sin närmaste granne, då bör väl ett erkännande från ett tredje land löpa i samma utrikespolitiska strömfåra? Vem kan det gagna i Västtyskland, att Sverige fortfarande vägrar erkänna TDR? Gagnar det de reaktionära – revanschistiska kretsarna, de som inte vill en normalisering av relationerna med sin östra granne? Eller gagnar det dem som arbetar för ett närmande, ett erkännande av TDR? Det borde, fru talman, räcka med att ställa frågan. Det borde räcka med att hänvisa till Springerpressens jubel varje gång den svenska riksdagen avslår förslag om ett svenskt erkännande av TDR.

Ett faktum är att fredens sak gagnas bäst om betydande stater – och dit måste väl ändock ett land med nära 18 miljoner innevånare i Europas mitt räknas – intar en plats bland andra stater, att dessa stater upprätthåller folkrättsliga förbindelser med varandra.

Faktum är också att det måste gagna fredens sak om såvitt möjligt alla stater tillhör FN:s medlemskrets. Om man är överens om dessa självklara fakta är följande fråga berättigad att ställa: Bör inte det neutrala och fredsälskande Sverige verka för att skapa normala folkrättsliga förbindelser genom att själv upprätta sådana? Hur kan man med bibehållet allvar göra gällande att ett svenskt erkännande av TDR skulle vara ett avsteg från neutraliteten? Min polemik gäller här tidningen Arbetet. Vill socialdemokratiska talare distansera sig från sitt partis mest betydande dagliga tidning, vore detta enbart att välkomna.

Låt mig nu nämna något om förbundskansler Brandts "nya östpolitik" som betecknas som avspänningspolitik. I Moskva- och Warszawaavtalen har Oder-Neisse-gränsen erkänts – de nu gällande efterkrigsgränserna – inklusive TDR:s gränser. Men – som jag anförde i utrikesdebatten – Västtyskland har inte ratificerat dessa avtal och syncs vägra göra detta. Skälet för detta är att man säger från förbundsrepublikens sida: Först skall Berlinfrågan lösas. Vad är då Berlinfrågan? Det är till grundläggande del den positionen, att beteckna Väst-Berlin som en del av den tyska förbundsrepubliken. Det är försvaret för att till Väst-Berlin förlägga officiella västtyska sammankomster. Detta är en fullkomligt orealistisk hållning, som – om den inte överges – vittnar om att man inte önskar normalisering eller avspänning. En sådan västtysk utrikespolitik bör inte vara normgivande för svensk utrikespolitik.

Till frågeställningen om vad som är förenligt med svensk neutralitetspolitik vill jag än en gång återkomma och kan konstatera följande. Sverige erkänner den ena tyska staten, förbundsrepubliken, som den 7 september 1949 tog första steget till Tysklands delning. Sverige erkänner inte den andra tyska staten. När de fyra stormakterna återopas, låtsas man inte om att den ena av dem – Sovjetunionen – är för en normalisering visavi TDR. Vad svensk utrikesledning fäster avseende vid är den ställning som de tre NATO-staterna intar, nämligen USA, England och Frankrike. Detta är inte något uttryck för en neutralitetslinje.

Utskottet återoppar den ökade handeln mellan Sverige och TDR. Visst

har den ökat, men så där anmärkningsvärt stor kan man inte säga att ökningen är. Skall någon kommentar göras i detta sammanhang bör den i så fall vara: Handeln mellan Sverige och TDR har ökat trots den faktiska diskrimineringspolitik som Sverige bedriver gentemot TDR. Sveriges utrikespolitik gentemot TDR kan nämligen inte äsättas någon annan beteckning.

Herr utrikesministern har under denna vårsession fått ett par enkla frågor. Den ena gällde om Sverige skulle stödja TDR:s inval i Världshälsoorganisationen. Svaret blev att Sverige "vid prövning av medlemsansökningar röstar för inval av alla stater, som vi erkänt". Eftersom inte Sverige erkänner TDR så skall alltså inte Sverige ens medverka till att TDR får plats i Världshälsoorganisationen. Detta är att dra konsekvenserna in absurdum av den diskrimineringspolitik som regeringen fortsätter att bedriva gentemot TDR.

Till sist, fru talman, ytterligare några ord om handeln med TDR. Situationen är verkligen betecknande. Finansministern anstränger sig bl. a. med konsumtionsbeskattningen som medel att främja industriinvesteringarna så att exporten kan öka. Utrikesministern företräder en utrikespolitisk linje som uppenbarligen inte är ägnad att främja vårt lands handel med den stat – TDR – som oavslåtligen växer industriellt och ekonomiskt. Antalet stater som erkänt TDR är i dag 29. Ytterligare 34 stater har andra officiella förbindelser med detta land. TDR har likaberättigat medlemskap i inalles 300 internationella organisationer. Österrike och Frankrike har handelsrepresentationer i TDR.

Det neutrala Sverige har verkligen anledning att korrigerera sin hållning i denna fråga. Vi bör göra det i eget intresse, men också för att främja fred och avspänning.

Fru talman! Då vårt motionsyrkande sammanfaller med yrkandet i motionen 676 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. vill jag yrka bifall dels till motionen 125, dels till motionen 676.

Herr DAHLÉN (fp):

Fru talman! Det har varit intressant att lyssna till hur man från vitt skilda inrikespolitiska utgångspunkter kan förenas i denna fråga. Vi har redan diskuterat förhållandet till Östtyskland ett par gånger under denna riksdag – senast för fem veckor sedan upptog den en del av den utrikespolitiska debatten. Jag förmodar därför att kammaren håller mig räkning för att jag här inte kommer med något långt anförande. Jag vill endast säga till herr Måbrink att han får försöka erhålla svar beträffande regeringens ståndpunkt i en del frågor som rör det här problemet från något annat håll än från mig.

Vad beträffar det anförande som herr Olof Johansson i Stockholm höll kunde jag i stor utsträckning hålla med honom om vad som bör vara normerande när vi skall bedöma, om Sverige bör erkänna en stat. Detta är inte bara min personliga uppfattning, utan jag tror att den är ganska representativ för det parti som jag företräder. Det skall inte vara våra mer eller mindre varma känslor för en annan stat som skall avgöra, om vi skall erkänna den eller ej. Om vi lägger in sådana värderingar, kommer det att kunna försvåra det internationella samarbetet. Jag håller alltså med herr

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

Johansson om att vi skall försöka undvika detta.

När vi ser tillbaka på regeringens handlande under ett antal år, tycker vi att regeringen i en del fall kanske hade kunnat handla litet klokare i fråga om dessa förbindelser.

Men vad skall vi nu göra i den faktiska situation som råder nere på kontinenten? Vi måste från svensk sida fråga oss hur det vi gör möjligen kan påverka eller inte påverka möjligheterna att uppnå det som jag föreställer mig är ett för oss alla gemensamt mål, nämligen en lösning av Tysklandsproblemet, som verkligen bidrar till att skapa avspänning i Europa.

Herr Johansson sade mycket riktigt att vi inte bör överskatta Sveriges betydelse. Det tycker jag det är bra att få höra. Det finns de som har en benägenhet att vara storsvenska i internationella sammanhang och vilja lösa inte bara våra egna problem och nordiska problem, utan all världens problem. Jag gläder mig över att herr Johansson tydligen inte tillhör den kategorin, även om det kanske vid något tillfälle i hans ungdomsförbund har sagts en del som det möjligen finns ett storsvenskt drag i: "Vi skall klara det mesta." Jag tycker som herr Johansson, att vi inte bör överskatta den svenska politikens betydelse.

Men här gäller det ett mycket delikat problem. Mot slutet av sitt anförande kom också herr Johansson fram till att det kan finnas nackdelar med att i dagens läge erkänna Östtyskland. Jag noterar detta med tillfredsställelse. Man bör här inte bara måla i vitt eller svart, utan det finns andra — låt oss säga grå färgtoner. Det är ett framsteg att detta kommer fram i debatten.

Vi hoppas alla att det skall bli en lösning på Tysklandsproblemet, som i sin tur bidrar till att åstadkomma ett Europa där freden kan vara något mera stadigvarande än den varit på åtskilliga århundraden. Vi har i utrikesutskottets betänkande noterat att det skett glädjande framsteg i arbetet på att åstadkomma bättre relationer mellan Västtyskland—Sovjet och Västtyskland—Polen.

Herr Johansson tyckte att det är förfärligt att man skall behöva vänta så länge på att Sverige skall erkänna Östtyskland, eftersom förhandlingar därom pågått så länge — om jag fattade herr Johansson rätt gjorde han det påståendet. Men så är verkligen inte förhållandet. De reella förhandlingarna mellan Östtyskland och Västtyskland och fyrmaktsförhandlingarna om Berlin är inte mer än 18 månader gamla. Beträffande Berlin kan sägas att det rådde stillestånd under mycket, mycket lång tid.

Detta beklagar vi alla. Det är inte någonting som vi noterar med förtjusning. Men det måste ju ligga som bakgrund när vi frågar om det finns någon anledning för Sverige att vara litet försiktigt därför att man nu äntligen har börjat komma in i ett skede av reella förhandlingar. De ansatser till förhandlingar som funnits förut har ju mycket snabbt försvunnit. Därför ligger det ganska mycket i vad utrikesutskottet här säger att vi mycket noga måste överväga om möjligen ett svenskt ställningstagande skulle kunna skapa irritation. Vi skall ha klart för oss att ett svenskt ställningstagande kan föranleda andra stater att handla på samma sätt. En del tycker att det vore enbart bra, men problemet är så pass komplicerat att det alls inte är säkert att det skulle vara bra.

Vi läser ibland i tidningarna med verklig glädje om att det ser ut som om någonting positivt skulle hända. Så dröjer det kanske bara 24 timmar, varpå ett meddelande kommer om att det inte gick på det sätt vi hade hoppats och som jag tror att många nere på kontinenten hoppats. Det är alltså ett utomordentligt delikat läge. Det är mot den bakgrunden vi inte kan se att det finns några övervägande skäl för att Sverige i dagens läge skulle erkänna Östtyskland.

Men när man i utskottets betänkande inläste att det finns en förhoppning om att det nuvarande läget inte skall vara länge, läste man verkligen in något som är riktigt. Det finns väl ingen vettig människa -- åtminstone i vårt land -- som kan tycka att det är en bra situation att våra förbindelser inte är annorlunda med de miljoner som finns på den kanten nere i Europa. Vi hoppas emellertid att det skall bli en lösning. Men den stora frågan är om vi skulle kunna påskynda en vettig lösning genom att nu ta ställning. För vår del har vi kommit till att det inte skulle bli fallet utan att det mest sannolika är att man gör någonting som skulle kunna irritera och försvåra.

Vi har alltså inte olika utgångspunkt för våra ställningstaganden, utan frågan gäller bara hur man bäst skall kunna gagna det gemensamma syftet. Det är mot den bakgrunden utrikesutskottet enhälligt beslutat föreslå riksdagen att avslå motionerna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort gemmäle:

Fru talman! Jag skall inte förlänga denna debatt i onödan, eftersom ämnet är en gammal bekant för kammaren. Uppenbart är att motionärerna å ena sidan och utrikesutskottets majoritet å den andra har relativt sett ganska sammanfallande bedömningar, men vi kommer dock till olika slutsatser.

Jag tror att mycket av det som händer i opinionen i dag, inte minst på ungdomssidan, tar sig uttryck i att man inte bara vill vänta och se en situation befästas i Europa som utan tvekan är en anomali. Ju längre denna situation med ett så pass uppdelat Europa finns kvar, desto svårare blir det att göra något åt saken. Där har naturligtvis Sverige också ett eget, självständigt ansvar, som inte i och för sig alltid är avhängigt av vad andra stater gör eller inte gör.

Naturligtvis är jag beredd att erkänna att det kan finnas nackdelar. Denna fråga är svårbedömd, varför skulle man inte kunna erkänna det? Men en avspänning i Europa har i sig så stora möjligheter för denna världsdels framtid att vi bör agera även om det kan finnas kortsiktiga nackdelar. Jag tror att nackdelarna är kortsiktiga.

Sedan sade herr Dahln att jag hade hävdats att förhandlingarna pågått länge. Vad jag hänvisade till var helt enkelt det faktum, att i en stat som är delad finns ständigt många mänskliga problem som måste få en lösning. Vi har haft ständiga kontakter kring Berlinproblematiken. Det är också den typen av förhandlingar man tidigare hänvisat till, alltså inte enbart de förhandlingar mellan stormakterna som syftar till en total-lösning av Berlinfrågan.

Jag tror att denna debatt tjänar på att ses ganska praktiskt, att vi

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

lägger in så litet som möjligt av politisk exegetik i framställningarna. Jag tycker det finns litet för mycket av det i utrikesutskottets betänkande.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse att herr Johansson bekräftar att vi har ganska sammanfallande uppfattningar om vad som bör hända. Med den bakgrunden skall jag försöka polemisera så litet som möjligt mot honom.

Han sade att Sverige bör ha ett eget, självständigt ansvar, och herr Måbrink sade tidigare att vi skall göra ett eget svenskt ställningstagande. Det kan jag hålla med om. Men det innebär också att vi måste göra en speciell bedömning. Om vi handlar så att vi nu föreslår att Sverige skall erkänna Östtyskland, gagnar detta det som herr Johansson och jag tydligen har gemensamt – önskemålet om avspänning – eller inte?

Ett svenskt ställningstagande kan ju aldrig göras utan tanken: Vill vi att andra stater skall göra på samma sätt?

Vi skall visserligen bedöma frågorna utifrån våra utgångspunkter, men vi kan inte enbart se till vad som möjligen kan vara bra för oss. Vi måste fråga oss om det gagnar helheten eller inte.

Jag håller med herr Johansson om att detta är ett svårt ställningstagande. Vi har stannat för den uppfattningen att det nu inte är riktigt att föreslå ett erkännande av Östtyskland.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Till att börja med kan vi ju inte komma ifrån att det finns två tyska stater i dag. Det är väl ändå ett faktum. Om man då skall förhandla, kan jag inte förstå annat än att man måste förhandla som två likaberättigade parter, och då måste det väl ändå vara i Sveriges intresse att erkänna Tyska demokratiska republiken. Det borde också Västtyskland vara intresserat av. Jag förstår inte hur man annars skall kunna lösa denna fråga.

Vi måste ändå erkänna fakta. Det finns två tyska stater. Och det förhållandet kommer att bestå för lång tid framöver.

En återförening av Tyskland kan inte ske på mer än två sätt, vad jag kan förstå. Det ena sättet är krigets väg, som utan tvekan kommer att leda till ett världskrig. Det andra sättet är att de båda tyska staterna inleder ett förtroendefullt samarbete och kanske så småningom – därom vet vi ingenting – kan komma fram till en lösning när det gäller ett enande av Tyskland. Jag kan inte förstå resonemanget. Ett erkännande av TDR från Sveriges sida måste utan tvekan leda till fred och avspänning – jag tycker inte att det behöver råda något som helst tvivel på den punkten.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Måbrink sade, att om man skall förhandla måste man komma fram till ett erkännande av Östtyskland. Men, herr Måbrink, det var väl ändå att sträcka Sveriges betydelse litet för långt. För det första är det inte vi som förhandlar och det menade givetvis inte herr Måbrink. För det andra är det inte heller vi som direkt kan påverka hur

dessa två grupper -- eller, om herr Måbrink så vill, två delar -- inom Tyskland skall förhandla med varandra och vilken status de skall ge varandra. Det får de klara upp själva. Vi tror att när de har gjort det kan Sverige, utan att irritera, också vara med om att bidra till den utjämning av kvarvarande motsättningar som jag hoppas att herr Måbrink, trots sitt första inläggs något kritiska tongångar, ändå tycker är riktig.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det är ändå på det sättet att vi har erkänt den ena sidan i Tyskland. Vi har erkänt den ena staten -- Tyska förbundsrepubliken -- däremot inte den andra. Och har vi en gång blandat oss i detta tycker jag att vi bör vara konsekventa och också erkänna den andra sidan -- Tyska demokratiska republiken. Det borde vara rimligt.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Fru talman! Enligt centerpartiets uppfattning bör vårt land i princip erkänna alla de facto existerande stater. Därifrån göres dock det bestämda undantaget att stat som är föremål för FN-sanktioner eller liknande åtgärder inte bör erkännas.

Det är med största tvekan som jag har anslutit mig till utskottets uppfattning, men att så skett beror delvis på skrivningen och delvis på att en del faktorer tillkommit. Det har, vilket jag inte skall redogöra för nu, sedan vi sist behandlade denna fråga tillkommit en mängd omständigheter som är gynnsamma för ett eventuellt erkännande. Vidare vill jag peka på att den europeiska säkerhetskonferens som har ställts i utsikt och som under de senaste dagarna visat sig ha större förutsättningar än tidigare att komma till stånd gynnsamt skulle kunna medverka till en fredlig uppgörelse av dessa besvärliga problem i Europa.

En av de anledningar som tidigare fanns till att inte erkänna Östtyskland var att man åtminstone påstod sig ha förhoppningar om återförening av de båda delarna av Tyskland. Jag tror inte att någon i dag säger sig tro på en sådan återförening inom den närmaste tiden. Ett av skälen därtill är att en diktatur som Östtyskland inte tillåter östtyska folket att säga sin mening. Det är i stället den härskande gruppen som bestämmer -- och då blir det ingen folkomröstning i denna fråga. Ett annat skäl är att den ryske utrikesministern Gromyko, efter Sovjetunionens och även Östtysklands och övriga staters grymma överfall på Tjeckoslovakien och underkuvande av det folket enligt Bresnev-doktrinen, på alla anmärkningar även från Sverige helt kärvt svarade ungefär: Så länge det finns ryska vapen skall de aldrig tro att de tar en bit av det socialistiska väldet. Det var en deklaration även om Östtyskland. Jag säger inte alls att vi på något sätt vill acceptera Bresnev-doktrinen, men tyvärr har man från Sovjetunionens sida den uppfattningen -- och det kommer inte att bli någon förändring på den punkten.

Vi har större förhoppningar nu om att båda de tyska staterna skall kunna bli medlemmar i Förenta nationerna, vars stadgar inte föreskriver att ett land skall ha en viss regim utan att det skall vara en fredsälskande stat. Om diktatur eller demokrati har man däremot inte sagt något. Vi

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

har från vårt land inte kunnat göra någon åtskillnad på regimer, utan vi har erkänt en rad länder med diktatoriska styrelseskick. Diktatur är alltså inte något skäl till att inte erkänna Östtyskland.

Ett av de skäl som anförs i utskottets skrivning är att förhandlingar pågår, och det tycker jag nog har viss vikt i detta sammanhang. Jag vill dock påpeka att så inte har varit uppfattningen tidigare. Jag vill peka på fallet Nordvietnam, där både utrikesministern och andra skulle erkänna Nordvietnam just när förhandlingarna i Paris hade börjat och innan man ens hade kommit så långt att man var enig om hur förhandlingsbordet skulle se ut. Då var det höjden av vishet att man mitt under dessa förhandlingar erkände Nordvietnam, och det skulle t. o. m. gynnsamt påverka förhandlingarna om Sverige gjorde ett sådant ställningstagande.

Situationen är inte exakt densamma i detta fall, men nog har man en känsla av att det mäts med olika mått, och därför blir man inte alldeles övertygad av talet om att förhandlingarna är så känsliga. Jag har av helt andra skäl än herr Måbrink intagit den ställningen att Sverige så snart som någorlunda goda förutsättningar härför finns bör erkänna Östtyskland. Jag gör det från helt andra utgångspunkter – inte av någon som helst sympati för den kommunistdiktatur som har byggt upp Berlinmuren och som har deltagit i överfallet på Tjeckoslovakien. Anledningen till min uppfattning är de hänsyn som jag kortfattat har redogjort för.

Trots att jag har varit mycket tveksam, fru talman, har jag denna gång anslutit mig till vad utskottet yrkat. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LANGE (s):

Fru talman! Som flera av utskottets tidigare talesmän erinrat om, och som vi alla vet har denna fråga varit föremål för behandling här i riksdagen åtskilliga gånger under de senaste åren. Varje gång har kravet om ett erkännande av Tyska demokratiska republiken avvisats. Det är såvitt jag förstår vissa skäl som legat till grund för det. Det främsta skälet har väl varit att en viss förhoppning funnits om att det så småningom skall komma till ett samgående mellan de två delarna av Tyskland. Detta har ju ingalunda utslutits i det stilleståndsfördrag som har ingåtts eller i något annat sammanhang.

Därtill vill jag för min del säga att vi väl alla – möjligen med undantag av herr Måbrink – är medvetna om att det inom Tyska demokratiska republiken, som också jag en gång i all tysthet har besökt, finns en stark önskan om ett sådant samgående. Det är en realitet.

Sedan kan man som herr Bengtson säga att vi erkänner den ena diktaturregimen efter den andra och andra varför vi inte skall göra det också i det här fallet. Finns det först och främst verkligen skäl att vi skall uppge hoppet, även om utsikterna för en ändring av det hittillsvarande läget med två tyska stater onekligen ter sig ganska mörka? I varje fall tycker inte vi socialdemokrater det. Vi delar inte den uppfattning som herr Måbrink framför på denna punkt.

Detta är det första skälet till att vi tidigare har varit med om att avvisa kravet på erkännande av Tyska demokratiska republiken. Men det finns flera. Det andra har helt enkelt varit att vi ända från början inte känt

något särskilt ansvar för de gränser som dragits eller för de villkor som uppställts i samband med världskrigets upphörande i Europa. Vi har inte haft någon anledning till det. Vi har fränkänt oss allt ansvar, och som företrädare för en neutral stat har vi inte tyckt att vi skulle vara de första som gav till känna vår mening beträffande fredsvillkoren och fredsuppgörelsen. Där kommer i varje fall neutraliteten in.

Vad har egentligen inträffat sedan vi senast i fjol avvisade det här kravet? Ja, det är också två ting som delvis hänger samman. Vi är medvetna om dem, och de har nämnts i debatten.

På den socialdemokratiska förbundskanslern Brandts initiativ inleddes en dialog mellan Förbundsrepubliken och Tyska demokratiska republiken för att se om de två staterna kunde komma varandra närmare eller i varje fall för att skapa atmosfär för ett fördjupat och bättre samarbete, för kontakter och relationer som inte alls funnits tidigare. Det har väl inte undgått någon att detta var ett djärvt initiativ och ett framåtblickande försök. Vi vet att Brandt utsätts för en mycket hård kritik från oppositionen, och vi vet att hans parlamentariska ställning inte är den starkaste. Han utsätts för kritik av dem som under den förra regeringens tid, då han var ansvarig för utrikesfrågorna, ändå gav honom något stöd för ett försiktigt närmande till Östtyskland.

Herr Dahln var ovanligt tystlåten på den punkten, så talesman för utskottet han än var, och herr Bengtson var ännu mera slingrande i det stycket. Men finns det någon som inte önskar att Brandts ansträngningar kunde krönas med framgång, att han kunde åstadkomma den atmosfär som han eftersträvar för skapandet av varaktiga kontakter och för en verklig avspänning mellan Östtyskland och Västtyskland?

Vi kan tycka vad vi vill, men det är sannerligen inte något tecken på en fredlig samexistens när man reser en mur mellan länderna och skjuter människor som beger sig över gränserna. Därför förstår jag än mindre herr Måbrink, som sade att vad som skett och sker är riktigt. Han gick t. o. m. så långt att han fränkände Brandt varje bevekelsegrund han kan säga sig ha för att åstadkomma en bättre atmosfär. Jag fick nästan intrycket att herr Måbrink menade att det är ett slags lurendrejeri som den västtyske förbundskanslern givit sig in på. Den som ser tingen så anser tydligen att det nuvarande tillståndet är fullständigt idealiskt och bör accepteras och att det inte finns någon som helst anledning att rubba på det.

Herr Bengtson sade att han inte längre tror att vad vi gör inverkar på förhandlingarna. Jag vill fråga herr Bengtson, ty jag tycker att han bör komma med ett klart besked på den punkten, om han inte heller har någon särskild förståelse för strävandena till ett verkligt närmande mellan de två delarna av Tyskland. I så fall skiljer han sig från utskottets majoritet, trots att han skrivit under utskottsbetänkandet, och då tycker jag att det hade varit lika bra att han röstar med motionärerna.

Jag har velat säga detta, ty det är ting som jag tror vi har anledning att hålla i minnet. Är det någon som under de förhållanden jag försökt i korthet återge föreställer sig att det skulle vara till hjälp för Brandt, om vi i dagens läge rusade ut och officiellt erkände Östtyskland? Det kan hända att vi kommer därhän en dag – det får vi ju se – men ett mindre gynnsamt läge för ett sådant erkännande än det som föreligger i dag kan

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

jag inte tänka mig. Det tycker jag att övriga talesmän för utskottet borde klart säga ut och inte bara, som någon gjorde, säga att i stort sett är de som företräder utskottet överens med dem som yrkar bifall till motionerna. Jag är ledsen att ibland behöva polemisera mot talesmannen för utskottet, men jag kan inte underlåta, fru talman, att göra det. Jag ser inte heller att ett bifall till de två motionsyrkandena på något sätt skulle fylla en vettig uppgift för dem som önskar en fortsatt avspänning och en verkligt demokratisk utveckling på Europas kontinent.

Jag vill säga en sak till innan jag slutar. Det är klart att vi har all anledning att göra vad vi kan för att intensifiera vår handel med Östtyskland, och jag tycker att det är mycket glädjande att vi under den tid jag hade någon del av ansvaret för detta område verkligen fick en sådan gynnsam utveckling till stånd. Kanske har vi varit för långsamma, fru talman, när det gäller att skapa ännu bättre möjligheter för kontakter på detta område. Jag skall gärna ta på mig en del av ansvaret för att ha varit för försiktig i det hänseendet. Men en ändring är redan på gång, vilken jag har varit med om att förbereda.

Herr Måbrink åberopade att t. ex. Österrike har handelsrepresentation i Östtyskland. Ja, Österrike har en handelskammare där, och om jag är riktigt underrättad kommer vi inom kort att finna vägarna för en något bättre kontakt på handelsområdet än den som vi har för närvarande. Det gagnar oss att ha det. Det tycker jag är riktigt. Här finns möjligheter till aktiva åtgärder, men det är en annan sak än att erkänna Östtyskland.

När man lyssnade till några av herrarna — jag tror det var till herr Måbrink — fick man nästan intrycket att Östtyskland utövade något slags välgörenhet gentemot Sverige genom att köpa våra varor och handla så mycket med oss. Det är väl ingen som inbillar sig att så är förhållandet. Handeln har legat i tyskarnas intresse lika mycket som i vårt. Även om det dröjer längre än några av riksdagens ledamöter räknat med innan det blir något officiellt svenskt erkännande av Östtyskland, hoppas jag att vi utökar vår handel och fortsätter våra förbindelser som utvecklats så väl, trots att detta erkännande uteblivit. Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde herr Turesson (m).

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Fru talman! Man hade en känsla av att det var en röst från en rätt länge förgången tid som gjorde sig hörd när herr Lange talade så varmt om återföreningen. Är det verkligen realistiskt att tänka sig att man skall stå inom någorlunda räckhåll för en återförening av de båda Tyskland? Jag tror det inte, och jag tror att herr Lange är tämligen ensam om den uppfattningen. Om herr Lange väntar på en återförening, då kan vi nog för en lång tid framåt skrinlägga planen på att erkänna Östtyskland.

Jag har sett på realiteterna. I annat fall skulle jag ha varit en mycket varm vän av en återförening, men de realiteter som finns kan vi inte komma ifrån. Beträffande herr Langes fråga vill jag säga att det i utskottets skrivning inte står någonting om återföreningen. Och därför kan jag mycket väl stödja utskottets uppfattning. Vi har inte diskuterat den saken.

Men när herr Lange nu frågar mig, kanske jag får fråga om en sak också vad gäller förhandlingarna. I den regering som herr Lange tillhörde var det som jag sade tidigare höjden av vishet att under förhandlingarna erkänna Nordvietnam. Är det inte samma förhållande i dag, eller gäller förhandlingar på ett annat sätt nu än den gången? Då skulle erkännandet främja saken, men nu har man en helt annan uppfattning. Jag tycker att man får följa med litet mer i realiteterna när man diskuterar Östtysklandsfrågan än herr Lange gjort i sitt anförande i dag.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag måste ha uttryckt mig oklart, fastän jag har svårt att inse det när jag ser på mitt manuskript och på de stolpar jag hade. Det borde ha framgått att mitt huvudmotiv för att inte vara med om att tillstyrka bifall till dessa motioner var precis det motiv som herr Lange efterfrågade och som han ansåg vara en av de väsentliga sakerna, nämligen hur man skall gagna en avspänning mellan de två delarna av Tyskland. Hur skall man på allra bästa sätt gagna avspänningen i Europa i dess helhet? Eftersom jag, liksom herr Lange, inte tror att det bästa är att nu erkänna Östtyskland har vi på den punkten såvitt jag förstår helt identiska meningar.

Jag tycker det är väldigt skojigt – om jag får använda det uttrycket – att diskutera med herr Lange, men på den här punkten är jag ledsen att behöva säga att vi har sammanfallande meningar. Vi får väl försöka hitta något annat under de veckor som är kvar att vara oense om, så kanske vi kan få en verklig debatt.

Herr LANGE (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag är väldigt glad åt att herr Dahlén säger att han är helt ense med mig; jag önskar att han hade uttryckt det lika klart i sitt första anförande, men jag tänker inte fortsätta debatten med honom på den punkten. Då fanns det emellertid ingen anledning för honom att säga att han så väl förstod dem som hade framfört önskemålen i motionerna. Men jag bortser härifrån; jag vill som sagt inte inleda en dialog med herr Dahlén på det här stadiet.

Jag kanske uttryckte mig illa, herr Bengtson, när jag sade att återföreningen för många utomstående kan synas väldigt avlägsen och så fjärran att den inte kan påverka våra politiska ståndpunktstaganden. Men kan herr Bengtson bestrida att så till vida är detta en realitet, att hoppet därom lever i människornas hjärtan i Östtyskland – inte i ett och annat hjärta utan i hjärtan hos en överväldigande majoritet? Annars skulle inte Berlinmuren behövas. Det är ett uttalande som jag anser mig kunna stå för.

Min fråga till herr Bengtson var ju om han vill ge upp allt hopp om att dessa människor någonsin skall få sin längtan uppfylld. Menar han att vi skall negligera den? Det är inte något uttalande från urtiden, herr Bengtson. Jag tror att den situationen alltjämt existerar. Det finns dessutom i dagsläget mycket aktuella händelser som gör att ett erkännande av Östtyskland säkerligen skulle minska chanserna att nå en avspänning som kanhända kan föra de tyska folken närmare varandra även om de inte förenas.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag skall inte heller ge mig in på någon omfattande polemik med herr Lange, även om jag tror att hans något känsloladdade anförande inte gagnar denna debatt – den bör föras i ett lugnare tonläge.

Jag vill dock kommentera en sak. Herr Lange sade att vi har ansett att vi inte har något särskilt ansvar för gränserna från andra världskriget. Jag tror att det är väsentligt att vi känner ansvar för den del av världen där vi lever. Det är detta som frågan gäller. Sedan kan vi ha olika åsikter om på vilket sätt vi bäst gagnar en avspänning i denna del av världen, men jag antar att vi är överens om att vi inte nu har de normala, avspända förhållanden som vi alla önskar.

Jag tycker också att Sverige bör säga sin åsikt i internationella sammanhang i väsentliga frågor utan att vi fördenskull – jag återknyter till ett uttryck som herr Dahlén använde – behöver framstå som storsvenskar. Vi behöver inte överskatta vår egen betydelse, men fördenskull skall vi inte låta bli att säga vår mening, också om den östtyska totalitära regimens mindre vackra sidor. Men det är inte detta som det nu är fråga om, utan det gäller att ta ett steg på vägen mot en normalisering av Europa.

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Fru talman! Jag har inte haft något att göra med utformningen av utrikesutskottets betänkande på den här punkten och tänker inte heller närmare kommentera dess formuleringar. Men av några inlägg tidigare i debatten har det förefallit mig som om det föreligger vissa missförstånd om den faktiska situationen, vilka det kanske är angeläget att försöka undanröja.

Herr Olof Johansson i Stockholm beskrev situationen ungefär på det sättet att Västtyskland har ett slags långsiktigt förhandlingsbehov, i syfte att så småningom få till stånd en tysk återförening och en definitiv lösning av Berlinfrågan, och att Sverige å sin sida icke rimligen bara kan sitta och vänta på att sådana kontinuerliga förhandlingar, som han talade om, skulle leda till någon sorts resultat. Men det är ju inte dessa kontinuerliga och långsiktiga förhandlingar som det är fråga om i det aktuella sammanhanget.

Herr Lange har redan med all rätt understrukt att återföreningstanken naturligtvis lever på väldigt många håll, inte minst i Östtyskland, men den västtyska regeringen vet mycket väl att detta är ett så avlägset perspektiv att man är klart inställd på att finna en lösning av de mera akuta problemen som i sin tur skulle vara ägnad att bidra till en reglering dels av förhållandet mellan de två tyska staterna, dels av dessa två staters relationer till omvärlden. Vad som där skett är ju inte att förbundskansler Brandt har ställt några långtgående krav på Berlinmurens rasering. Hans önskemål är i själva verket utomordentligt måttfulla. Han och hans regering accepterar i allt väsentligt den aktuella situationen, men de vill ha vissa ting reglerade. Och en av de verkligt ömtåliga och centrala punkterna är frågan om att i framtiden få garantier mot störningar av Västtysklands tillfartsvägar till Västberlin. Det vet väl ändå allesammans att detta, som i och för sig kan förefalla att vara en detaljfråga, i själva

verket är ett problem av stor betydelse för Europas stabilitet över huvud taget. Störningar av trafiken till Västberlin har två gånger under efterkrigstiden utlöst synnerligen allvarliga internationella kriser: dels perioden 1948–1949 med den första blockaden mot Västberlin, dels förhandlingsskedet 1958–1961 som utmynnade i Berlinmurens tillkomst. Det förefaller mig inte för mycket sagt att det är ett europeiskt och därmed också svenskt intresse att detta orosmoment om möjligt blir undanröjt. Det är väl inte så förfärligt mycket begärt av den västtyska regeringen när den önskar en klarare och tydligare och bestämdare ordning på denna speciella punkt.

Om man vidare betraktar den aktuella situationen, är det inte heller så att i dessa speciella frågor avståndet mellan parterna skulle vara så stort att man ovillkorligen måste räkna med synnerligen långvariga förhandlingar. Efter vad som har blivit känt i offentligheten är distansen mellan de västtyska och de sovjetiska ståndpunkterna i varje fall icke större än att det med ett visst mått av resonlighet på ömse sidor borde vara möjligt att komma fram till en uppgörelse i en ganska nära framtid. Man kan befara att det finns krafter både på västsidan och på östsidan, både i Västtyskland och i Östtyskland – för att icke tala om de stormakter med vilka de är förbundna – som gärna skulle vilja sabotera en sådan uppgörelse. Men om Sverige och den svenska opinionen önskar en avspänningspolitik, måste det väl också praktiskt innebära att vi önskar en uppgörelse om de akuta Berlinproblemen, i vilken en reglering av tillfartsvägarna till Berlin rimligtvis i någon form bör ingå. Om detta sker – och det är inget särskilt orealistiskt perspektiv att det kan ske i en tämligen nära framtid – faller så att säga bitarna på plats. Då vet man att den västtyska regeringen är beredd att underställa Moskva- och Warszawa-fördragen liksom icke-spridningsfördraget förbundsdagen för ratificering. Då vågar man också räkna med sannolikheten av att även en sådan fråga som Västtysklands och Östtysklands inträde i FN skall kunna lösas.

Nog är det av så stort värde och så stort intresse för alla berörda parter att här få till stånd en vettig kompromiss, att utrikesutskottets uttalande om det ömtåliga skedet i hög grad är berättigat och i särskild mån motiverar svensk försiktighet i det aktuella läget.

Sedan fanns det något annat i herr Johanssons i Stockholm anförande som föreföll mig bygga på missförstånd – och jag tror att herr Måbrink var inne på något liknande. Det var nämligen en litet oklar föreställning om att ett svenskt erkännande av Östtyskland i dagens läge på något sätt skulle underlätta de två tyska staternas inträde i FN. Jag vill då bara erinra om att det inte är fullt så lätt som man tror att bli medlem i FN. Det är klart att de flesta stater vid det här laget har lyckats bli det, men icke de delade staterna. Detta sammanhänger ju med FN:s konstruktion och framför allt med stormakternas möjligheter att utöva sin vetorätt i dessa frågor. Jag skall erinra om ett historiskt exempel.

I början av 1957 framförde Sovjetunionen i FN:s säkerhetsråd tanken att såväl Nordvietnam som Sydvietnam skulle beviljas inträde i FN. Vad hände? Västmakterna motsatte sig Nordvietnams inträde, varpå Sovjetunionen på sin sida utnyttjade sin vetorätt för att förhindra Sydvietnams inträde. Man kan ganska lugnt förutsätta att om en liknande situation

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Tyska demokratiska
republiken m. m.*

skulle aktualiseras i dag – Östtysklands respektive Västtysklands inträde i FN – så skulle stormakterna inbördes blockera varandra i denna fråga så länge de icke själva kommit överens i den akuta Berlinfrågan och medverkat till en överenskommelse därom som kan hjälpa till att få alla bitar att falla på sin plats.

Jag tyckte det kunde vara av ett visst intresse att klara ut de här begreppen därför att jag anser att en del inlägg här antydde en viss förvirring.

Allra sist fanns det väl också någon oklarhet i herr förste vice talmannens jämförelse mellan Sveriges erkännande av Nordvietnam och frågan om vårt erkännande av Östtyskland. Redan vad jag har sagt här borde ju ändå illustrera att Östtysklands status, Östtysklands relationer till Västtyskland är ett ofantligt mycket mera komplicerat problem än problemet om Nordvietnams relationer till omvärlden och våra möjligheter att erkänna regeringen i Hanoi. I princip kan man säga att det finns ett återföreningsproblem även i Vietnam, men ingen kan rimligen påstå att förhållandet mellan de två delarna av Vietnam är sådant att man av hänsyn till något slags möjligheter till förhandlingar dem emellan skulle ha haft tillräcklig anledning att avstå från ett erkännande av Nordvietnam. Herr Bengtsons parallell på den här punkten är alltså inte riktigt hållbar. Jag tror det finns skäl att understryka vad utrikesutskottet har antytt i något tidigare sammanhang, nämligen att de tre problemen Nordvietnam, Nordkorea och Östtyskland är av inbördes mycket skiftande natur och att man icke av det ena fallet kan dra några bestämda slutsatser om det andra.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Fru talman! Jag har i och för sig ingenting emot att bli undervisad av den utrikespolitiske experten herr Björk i Göteborg, men jag tror att båda de saker han nämnde bygger på missförstånd.

Det är självklart att båda de tyska staterna har ett intresse av ständiga förhandlingar, därför att det är fråga om ett delat folk och det leder till besvärligheter i kontakterna. Dessutom har man hela komplexet om återförening eller ej olöst. Men vad jag sade i mitt anförande var att där stormakter är inblandade skall vi inte tro att Sveriges tyckanden på ena eller andra sättet har någon inverkan.

Sedan har jag inte sagt att det skulle bli lättare för Öst- och Västtyskland att komma in i FN efter ett svenskt erkännande. Men jag har hänvisat till den amerikanska regeringskommission som har Cabot Lodge som ordförande och som har förordat att delade stater skall komma in i FN.

Till sist: Jag tänker inte yttra mig mer i den här debatten, som jag tycker har blivit oväntat lång. Men jag uppfattar det i alla fall som positivt att det finns klara nyanser också inom utskottsmajoriteten.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 125 och 676, och förklarades den förra propositionen vara

med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 125 och 676.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	233
Nej	—	33
Avstår	—	20

Herr Werner i Malmö (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

§ 2 Upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 4 i anledning av motion om upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea.

I motionen 1971:673 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. hade föreslagits att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställde om att denna tog initiativ till att upprätta diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:673.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Detta är tredje året i följd som frågan om ett svenskt erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea ställs inför Sveriges riksdag. Även i år avfärdar utskottet vår motion på ett par tiotal rader. Motiveringen är väl i stort sett densamma som förra året. Bundenheten till USA tycks vara lika stor denna gång som tidigare.

På den koreanska halvön existerar två stater, vilkas officiella namn är Demokratiska folkrepubliken Korea för staten i norra delen av territoriet och Republiken Korea för södra delen. I utskottets skrivning används dock den officiella beteckningen endast för den del av halvön som kontrolleras av USA och där en reaktionär regim endast kan uppehålla sitt folkförtryckarvälde med hjälp av främmande trupper. Utan militära trupper och moderna vapen från USA skulle polisstaten i söder för länge sedan ha krossats av det koreanska folket. Men den stat som existerar i norra Korea, där folket har makten och där det bevisligen inte finns

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

främmande trupper, får av utrikesutskottet beteckningen Nordkorea. Är inte utrikesutskottet på det klara med att en dylik skrivning är en förolämpning mot Demokratiska folkrepubliken Korea, mot dess folk och dess regering? Kan denna skrivning av utskottet vara endast ett olycksfall i arbetet? Man måste ändå kunna förutsätta att utskottets ledamöter är fullt medvetna om dessa två olika staters officiella namn. Eller har man i utskottet helt accepterat USA-imperialismens sätt att se på även denna fråga? Det skulle vara värdefullt om herr Dahln, som är utskottets talesman, besvarar dessa frågor.

De frågor jag här ställt anser jag i detta sammanhang vara helt motiverade. Utrikesutskottets betänkande är för det första ett officiellt dokument, och för det andra skall det uttrycka den svenska regeringens utrikespolitik i en bestämd fråga. Att en dylik skrivning tillfredsställer USA-imperialismen och dess vasallregering i Söul, därom råder inget tvivel. Men om den gagnar Sveriges, av regeringen i detta sammanhang så ofta poängterade neutrala ställning, det kan betvivlas. Och utskottet är ju ändå regeringens talesman i det här fallet.

Den svenska regeringens och utskottets ställningstagande till erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea liknar det regeringen länge sökte upprätthålla då det gällde erkännandet av Demokratiska republiken Vietnam – i stort sett samma motiveringar för ett icke-erkännande. Men opinionen inom stora delar av det svenska folket blev tydligen regeringen alltför stark. Att den svenska regeringen efter ett hårdnackat motstånd sist och slutligen gav med sig och erkände Demokratiska republiken Vietnam var till syvende og sist ett resultat av den omfattande opinion, som utvecklades av stora delar av vårt folk, och där gick ungdomen i spetsen, den ungdom som framför allt samlats i De förenade FNL-grupperna. Regeringen kände opinionen i det egna partiet och inte minst i sitt eget ungdomsförbund.

I riksdagen var det vänsterpartiet kommunisterna som förde kampen för ett erkännande av Demokratiska republiken Vietnam. Vårt parti fick föra den kampen tämligen ensamt. Till folkopinionens tryck får även regeringar ta hänsyn – om det ligger någon klokskap bakom regerandet och beslutsfattandet.

Skall det möjligen till en liknande folkopinion för att regeringen skall erkänna Demokratiska folkrepubliken Korea?

Enligt regeringens tidigare deklamationer då det gäller principerna för upprättandet av diplomatiska förbindelser ställs två krav på de stater det gäller: att staten i fråga har ett rimligt mått av självständighet utåt samt att den också visar en rimlig stabilitet inåt. Båda dessa villkor uppfylls av Demokratiska folkrepubliken Korea, som regeringen hittills vägrat erkänna. Däremot uppfylls dessa villkor inte av Sydkorea, en stat som den svenska regeringen upprättat diplomatiska förbindelser med.

Sydkorea kännetecknas bl. a. av massfattigdom, omfattande arbetslöshet, prostitution och stor barnadödlighet, en stat därtill känd över hela den industrialiserade världen för sin barnförsäljning, en stat där fattiga mödrar som en sista utväg går med på export till andra länder av sina nyfödda barn. Sverige står ju högt på listan då det gäller importen av koreanska småbarn – det är känt av oss alla här, tidningarna har

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

meddelat det gång på gång – även om vi kallar det adoption. Vilken civiliserad stat går med på att exportera sina egna barn till andra länder?

I Sydkorea råder den brutalaste fattigdom, en massfattigdom som endast kan existera med hjälp av en omfattande polisterror, under vars skydd USA-imperialismens monopolföretag givits alla möjligheter att utsuga såväl området som folkets stora massa. Här kan man mänskligt sett inte tala om stabilitet inåt, något som skulle vara avgörande vid den svenska regeringens erkännande av Sydkorea. Självständighet utåt då? Det kan det lika litet bli tal om. Alla människor som i detta sammanhang sysslat med politik vet att Sydkorea helt är i händerna på USA-imperialismen och att regimen i Sydkorea inte skulle existera en enda dag utan de i Sydkorea förlagda USA-trupperna.

Sydkorea har alltså inga av de kännetecken som den svenska regeringen anser bör tillhöra principerna för upprättandet av diplomatiska förbindelser. Ändå har den svenska regeringen erkänt Sydkorea och gjorde det redan år 1957, alltså för 14 år sedan.

Beroendet av USA har också inneburit att Sydkorea deltagit i folkmordet i Vietnam med trupper om 60 000 soldater. Även om dessa trupper ekonomiskt är underhållna av USA och utrustade med vapen från USA är vad som här har hänt ett ytterligare uttryck för beroendet av USA.

Vad beträffar Demokratiska folkrepubliken Korea uppfyller den båda de villkor som den svenska regeringen ställer för diplomatiska förbindelser. Trots detta har Sverige inte erkänt denna republik.

Den nationella självständigheten kan inte ifrågasättas då det gäller Nordkorea. Bl. a. diplomatiska förbindelser med 27 andra stater är ett uttryck härför. "Korea åt koreanerna", som är den genomgående parollen i Nordkorea, innebär att Nordkorea varken erkänner ett kommunistiskt Rom eller Mecka. Nordkorea har i påfallande grad visat sin självständighet i förhållande till de bägge socialistiska stormakterna Kina och Sovjetunionen. Man vill gå sin egen väg till socialismen utan att låta sig bindas i något som helst avseende.

Då det gäller den inre stabiliteten finnes inga utländska trupper på nordkoreanskt territorium såsom fallet är i Sydkorea. Efter USA:s anfallskrig som slutade med vapenstilleståndet 1953 och efter det att USA i stort sett sönderbombat Nordkorea liksom Vietnam i dag i ett krig där USA-trupperna använde såväl napalm som bakteriologisk krigföring, har folket i Nordkorea snabbt återuppbyggt landet.

Nordkorea kännetecknas i dag av modern industri och ett omfattande mekaniserat jordbruk. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad författaren Victor Vinde skrev i Dagens Nyheter den 27 augusti 1969 efter en studieresa i Nordkorea samma år: "Jag har inte byggt min uppfattning om Korea enbart eller huvudsakligen på statistik, utan framför allt på egna intryck och upplevelser. Jag har faktiskt varit i Nordkorea. Jag har besökt daghem, skolor och universitet, jag har vandrat omkring i varuhus och livsmedelsbutiker, på sjukhus, kliniker, industriföretag och jordbrukskollektiv. Jag har inte sett någon slum, inga tiggare, ingen prostitution, inga fyllerister, inga människor i trasor, inga husvillor. Inga övergivna barn, som drog omkring på gatorna. Jag såg ett

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

samhälle som fungerade på alla nivåer för de breda lagren. Var i den underutvecklade världen till vilken jag räknar både Latinamerika, Afrika, större delen av Asien med Indien och Pakistan, men också Taiwan och Sydkorea, finnes något motsvarande." Så säger Victor Vinde.

Eftersom jag själv vistades i Nordkorea på en studieresa under samma tid som Victor Vinde, skulle jag vilja göra det tillägget att Nordkorea vore ett studieobjekt inte endast för utrikesutskottet utan även för andra riksdagsutskott som exempelvis har ansvaret för utbildningen, kulturella aktiviteter och sociala frågor, framför allt då det gäller barnen. Jag tror till och med att Sverige skulle ha en hel del att lära på detta område.

Det är ju så populärt numera att utskotten gör utlandsresor. Kan ett svenskt utskott resa till Japan, som skedde härom året, eller till USA, vilket också lär ha inträffat vid skilda tillfällen, tycker man att ett riksdagsutskott även kunde göra en studieresa till Nordkorea.

I dagens tidningar meddelas det ju att utrikesutskottet skall resa till en hel rad länder. Varför inte till ett land som är så omdiskuterat som Nordkorea?

Utskottet skriver i sitt betänkande över vår motion: "Ett svenskt erkännande av Nordkorea skulle i nuvarande läge sannolikt få en negativ inverkan på Sveriges ställning i kommissionen och därigenom även försvåra kommissionens fortsatta arbete." Det gäller här den övervakningskommission som har funnits alltsedan år 1953 i enlighet med stilleståndsavtalet. Det är ett underligt ställningstagande av utskottet. Det förekom även i fjol i utskottets skrivning.

Vad säger ansvariga i regeringen i Nordkorea? Jag skall i detta sammanhang inte referera till uppgifter jag själv erhöll vid min resa där borta, däremot till tidskriften *Kommentar*, nummer 3 år 1971, där författaren Jan Lönn säger följande:

"Under mitt besök i Nordkorea i somras hade jag tillfälle att ingående diskutera relationerna mellan Sverige och Korea både med den nordkoreanske vice-premiärministern och utrikesministern och chefen för utrikesdepartementets Europaavdelning. Båda tillbakavisade påståendet att ett svenskt erkännande på något sätt skulle störa vapenstilleståndet i Korea. Tvärtom menade de att ett svenskt erkännande av Nordkorea skulle bidra till avspänning och fred."

Vidare ur samma tidskrift och av samme författare: "Ett annat vanligt, men felaktigt påstående, som spritts i debatten är att Nordkorea skulle hysa förståelse för det svenska icke-erkännandet. Vi är mycket angelägna att upprätta diplomatiska förbindelser med Sverige framhöll utrikesminister Pak Sung Chul för mig i Pyongyang. Det kan också påpekas att Nordkorea har gjort upprepade framställningar till Sverige om upprättandet av diplomatiska relationer. Inofficiellt uttrycker man i Pyongyang en viss förvåning över hur den svenska regeringen, som erkänt Nordvietnam och säger sig stödja FNL samtidigt kan helt sluta upp bakom den amerikanska politiken i Korea." Så långt författaren i tidskriften *Kommentar*.

Här återstår alltså endast Nixons uppfattning. Den skall jag varken referera eller kommentera.

Bakom utrikesutskottets negativa ställningstagande till ett erkännande

av Demokratiska folkrepubliken Korea ligger nu liksom tidigare ett godtagande av den historieskrivning om Koreakriget som USA trumfade igenom till att bli FN:s. Då det gällde kriget i Vietnam försökte USA med samma historieskrivning, att det var Nordvietnam som överfallit Sydvietnam. I Vietnamfrågan har denna USA:s version av kriget i Vietnam numera helt förkastats. Men vad beträffar utbrottet av Koreakriget för nära 20 år sedan har den amerikanska uppfattningen aldrig på allvar ifrågasatts i Sverige. Det tycks fortfarande i de tongivande kretsarna i vårt land anses självklart att Nordkorea började kriget. Och ändå är denna historieskrivning falsk, lika falsk som den vilken USA sökte göra gällande för kriget i Vietnam.

Till slut noterar jag såsom inte ointressant att den socialdemokratiska majoriteten i utrikesutskottet valt att låta folkpartisten herr Dahlé för utskottets talan. Denna talan gäller alltså att försvara ett ställningstagande för diplomatiska förbindelser med polisstaten Sydkorea – men vägran att erkänna landet i norra Korea, där bevisligen folket bestämmer utan monopolkapitalism och utländska trupper.

Landets utrikesminister är inte här i kväll – kanske anser han att frågan om erkännande av Nordkorea varit av underordnat värde och att han inte behöver vara närvarande vid denna debatt, utan med fullt förtroende kan överlämna hela frågan åt folkpartisten herr Dahlé. Det var verkligen talande då herr Dahlé för en stund sedan i frågan om upprättande av diplomatiska förbindelser med TDR uppmanade herr Måbrink att gå till regeringen, och inte till herr Dahlé, för att få svar på de frågor han hade ställt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår motion nr 673 om upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea.

Herr DAHLÉN (fp):

Fru talman! Herr Lorentzon var upprörd över att en folkpartist skulle föra utrikesutskottets talan i dessa sammanhang. Jag kan givetvis förstå honom; det måste vara alldeles förskräckligt för honom att behöva diskutera med mig. Men herr Lorentzon kanske ändå har den erfarenheten av riksdagsarbetet att när ordföranden i ett utskott är förhindrad att närvara är det vice ordförandens skyldighet, om inte någon annan erbjuder sig, att föra utskottets talan. Låt oss inte diskutera detta längre!

Jag tycker det var rimligt att jag sade till herr Måbrink att han får försöka erhålla svar av regeringen på de frågor han ställt till regeringen – jag står inte här som regeringens talesman och jag kommer heller inte att svara på frågor som rör regeringen i herr Lorentzons anförande. Jag talar för den gemensamma uppfattning som vi har i utrikesutskottet kring den motion som herr Lorentzon har varit med om att väcka, och därför får herr Lorentzon finna sig i – hur illa han än tycker om det – att diskutera med mig. De frågor han ställde som rör regeringens ställningstagande förmodar jag att någon representant för regeringspartiet tar upp.

Herr Lorentzon var vidare upprörd över att det i utrikesutskottets betänkande står talat om Nordkorea. Först vill jag säga att detta är en naturlig konsekvens av att Sverige inte har erkänt vad som i den kommunistiska motionen kallas Demokratiska folkrepubliken Korea.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

Men, fru talman, vi får väl försöka överleva även detta, eftersom herr Lorentzon ungefär en gång varannan minut använde uttrycket Nordkorea utan några andra beskrivningar. Kan herr Lorentzon – som tydligen har synnerligen fina förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea – bara tala om Nordkorea, kan det ju tänkas att också utrikesutskottet utan att bli hudflängt kan göra det. Herr Lorentzon får försöka vara litet mera konsekvent – det skulle inte skada i sådana debatter.

Sedan sade herr Lorentzon att Nordkorea – förlåt att jag använder det uttryck som herr Lorentzon använt mest – inte alls skulle ha någonting emot om andra stater, även Sverige, erkände Nordkorea. Detta är en "förbluffande" nyhet! Vem skulle kunna tänka sig att en stat som uppfattar sig själv som stat skulle ha någonting emot att bli erkänd? Om detta är någonting sensationellt som herr Lorentzon t. o. m. måste läsa ur tidskriften Kommentar för att meddela kammaren har herr Lorentzon väldigt små pretentioner på sensationer.

Det herr Lorentzon gick förbi var ju att Nordkorea använder sig av stilleståndskommissionen trots att Sverige inte har erkänt Nordkorea. Det är klart att det hade stört den bild i enkelt svart och vitt som herr Lorentzon målade, men det tillhör ju verkligheten. Sverige har invalts i denna kommission, har av Nordkorea använts i denna kommission i den ställning som Sverige från början intog till Nordkorea. Att herr Lorentzon i den här debatten inte själv vill antyda att det kan tänkas uppstå några svårigheter, om Sverige ändrar på denna sin hållning förstår jag mycket väl, ty då kan man ju inte argumentera på det enkla sätt som herr Lorentzon gjort. Eftersom utrikesutskottet inte kan argumentera så enkelt avstyrker vi motionen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det är egentligen inte mycket att svara på herr Dahléns yttrande, eftersom det inte fanns något sakligt innehåll i det. När jag talade om Sydkorea satte jag in det i sitt sammanhang. Det är något annat än vad utskottet gjort.

Men till frågan om olika erkännanden! Sverige erkände på sin tid Nordvietnam. Det fanns den gången varnande röster – till dessa hörde också herr Dahlé – alltså krafter som kämpade mot ett erkännande med förklaring att Sverige i och med ett dylikt erkännande skulle stöta sig med USA. Det skulle bl. a. få menliga följder, framhöll man från folkpartihåll den gången, för den svenska exporten av varor till USA. Så har icke blivit fallet.

Det svenska namnet vann ju i stället större tilltro ute i världen, och vårt land har i olika sammanhang kunnat spela en förmedlande roll. Nyligen gick genom den svenska pressen ett meddelande att president Nixon återigen kunde tänka sig Sverige som förmedlare då det gäller repatrieringen av amerikanska fångar, och Aftonbladet citerar detta och säger att tack vare erkännandet av Nordvietnam har det kunnat vidtagas konstruktiva åtgärder i detta fall. Tidningen påpekar just reaktionärernas ställning i denna riksdag. Och till dem hörde herr Dahlé vid det tillfället.

Sverige skulle kunna spela en betydligt aktivare roll i fredens tjänst om

vårt land erkände även Nordkorea än vad som nu sker genom endast representanter i övervakningskommissionen. I Nordkorea råder enligt uppgift den uppfattningen i ledande kretsar att Sverige när det gäller Korea är bundet vid USA och Sydkorea, inte endast därför att Sverige upprättat diplomatiska förbindelser med Sydkorea utan också därför att Sverige vägrar att erkänna Nordkorea.

Det finns tydligen även ett annat allvarligt irritationsmoment, och det gäller svenska officerares uppträdande i övervakningskommissionen, enligt uppgifter förmedlade i svensk press vilka utrikesutskottet bör undersöka. I den artikel i tidskriften *Kommentar* som jag i mitt tidigare anförande citerade säger författaren i anslutning till sitt samtal med nordkoreanska regeringsmedlemmar följande:

”Inte i någon av de många tiotusentals kontroverser, som inträffat efter 1953 vid stilleståndslinjen mellan nord och syd, har de svenska officerarna i övervakningskommissionen avvikit från amerikanska ståndpunkter. De svenska officerarna är fientligt inställda mot nordkorea och gör lakejtjänst åt USA, lät koreanerna förstå.”

Nog verkar det underligt att av 65 000 – 70 000 fall har de svenska officerarna enligt denna tidning alltid ställt sig på USA:s sida. Det bör herr Dahlén ta upp i utrikesutskottet, och kanske bör han också göra en resa dit bort för att undersöka det hela. Det är ett rätt sensationellt material som utskottet tydligen hittills inte behandlat.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Lorentzon råkade väl få med sig två färdigskrivna repliker. Den första delen av hans anförande handlade väl om utrikesutskottets betänkande nr 6, där man talar om Vietnam. Herr Lorentzon talade ju bara om Vietnam till att börja med.

Sedan tycker jag, herr Lorentzon, och det menar jag allvarligt: Är det så att herr Lorentzon anser sig ha möjlighet att i Sveriges riksdag stå och anklaga svenska officerare för deras uppträdande i stilleståndskommissionen, då tycker jag att herr Lorentzon har en skyldighet att anmäla detta för riksdagens ombudsman i stället för att stå här och slunga ut dessa anklagelser.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag har citerat en svensk tidskrift, och utrikesutskottet behöver ju vara så på alerten att man där läser dessa tidskrifter. Jag har citerat vad den tidskriften har sagt, och jag har uppmanat utrikesutskottet att kontrollera dessa förhållanden.

Jag upprepar: Nog måste det vara underligt, med tiotusentals fall som stilleståndskommissionen haft hand om, om i icke ett enda fall svenska officerare annat än tagit ställning för USA.

Den saken bör utredas. Det finns i svensk press – det är alltså inte jag som säger det, jag citerar svensk press!

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Det är möjligt att vi nu inleder en ny era i debatterna, där man kan citera vad andra säger utan att ens ha ansvar för det urval av

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

citat man gör. Är detta den nya kommunistiska debattekniken, herr Lorentzon, då har vi verkligen sänkt nivån! Försök nu inte att smita! Stå inte här och citera anklagelser mot svenska officerare utan att själv ta ansvaret så som den expert på Nordkorea herr Lorentzon ger sig ut för att vara – han har ju varit där. Anmäl och se efter vad som händer! Så får man ju klarhet på denna punkt.

Jag tycker verkligen herr Lorentzon skulle ta och fundera på om Sveriges riksdags talarstol är lämpad för att säga: Jag bara talar om vad andra säger – något ansvar för det urval av citat och anklagelser jag gör har jag inte!

Fru andre vice talmannen anmälde att herr Lorentzon anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Fru talman! Koreafrågan debatterades i Förenta nationerna i nära en vecka under den senaste generalförsamlingen. Jag kan försäkra att i jämförelse med alla de argument som framfördes av de kommunistiska länderna, är herr Lorentzons anförande bara en mycket blek kopia. När debatten hade pågått veckan ut hade också effektivt och eftertryckligt bemötts alla de argument herr Lorentzon tagit upp, liksom en hel rad andra invektiv som framförts. Det var inte bara från västeuropeiska länder. Det var afrikanska länder som gjorde de häftigaste angreppen mot Nordkorea och de incidenter som förekommit där.

Nåja, detta kan letas upp i Förenta nationernas protokoll, som jag rekommenderar herr Lorentzon att läsa. En sak går inte att förvanska, och det var den omröstning som förekom därefter i Koreafrågan. Vad blev resultatet, herr Lorentzon? Det kan det finnas anledning att redovisa. Jo, det fanns knappast ett enda land utom de kommunistiska öststaterna som röstade för Nordkorea. De 127 medlemsstaterna röstade för att man skulle fortsätta med FN-armén och övervakningskommissionen. Dessa siffror går aldrig att bestrida, herr Lorentzon. De står i Förenta nationernas protokoll. Så är situationen i verkligheten.

Jag vill ta upp herr Lorentzons historieskrivning. I själva verket var det ju så att efter det järnhårda greppet av Japan över Korea, delades Korea upp mellan stormakterna. Därefter rustades Nordkorea upp och överföll Sydkorea, varefter en FN-armé uppkom, beslutad av säkerhetsrådet, som skydd för Sydkorea. Denna armé finns fortfarande – 16 länder var deltagare i den.

Detta debatterades uttryckligen i Förenta nationerna. Det märkliga var att representanter för de kommunistiska länderna icke kunde bestrida den historieskrivningen.

Nu kan herr Lorentzon med ett lättvindigt grepp säga: Det där är inte aktuellt längre, ingen säger på det sättet.

Jo, herr Lorentzon! Var så god och läs Förenta nationernas protokoll och upprepa inte bara en del propagandafraaser i från denna talarstol.

Det finns ingen anledning för utrikesutskottet att göra något annat ställningstagande än det har gjort nu. Jag instämmer helt i yrkandet om bifall till utrikesutskottets hemställan.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Demokratiska folk-
republiken Korea*

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Fru talman! Herr Lorentzon sade i sitt första anförande att Sydkorea "exporterar" barn till bl. a. Sverige. Vad menas med detta råa uttryck? Vill herr Lorentzon hävda att Sydkorea tar betalt för barnen? Jag efterlyser en precisering.

Herr LANGE (s):

Fru talman! Det har sagts mig – jag var ute ett ögonblick – att herr Lorentzon i ett hänseende också var upprörd över att ingen socialdemokratisk talesman uppträdde för utskottet. Det har sin förklaring i att utskottet har varit fullständigt enigt, och för mig finns det ingen anledning att invända mot vad herr Dahlén har anfört i denna debatt.

Det förhållandet att jag inte själv tidigare har begärt ordet beror på att jag har en viss förståelse för att riksdagen i dessa frågor vid denna tid på dygnet – och med hänsyn till vad som finns i ärendeförteckningen i övrigt – inte gärna vill ha alltför långa debatter. Jag måste säga att det sakliga innehållet i de av herr Lorentzons anföranden som jag har lyssnat till inte har varit av den arten att det egentligen funnits något som helst skäl till att uppta kammarens tid med att ens bemöta dem.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Det som herr förste vice talmannen Bengtson säger om att man i FN har röstat på visst sätt är riktigt. Visst har man gjort det! På sin tid var dessa stater i stort sett helt bundna av Förenta staterna – man röstade på det sättet.

När det gäller kriget talar herr Bengtson om att Nordkorea anföll Sydkorea – underligt nog föreligger samma problem och samma frågeställning beträffande Vietnam. I det sammanhanget ansågs det vara Nordvietnam som hade överfallit Sydvietnam – men det gäller inte längre. Det är ingen som accepterar det, utan det är USA som har överfallit Vietnam. Men fortfarande har frågan om det koreanska kriget och överfallet av USA inte klarats ut i Sverige. Man kan läsa FN:s protokoll hur mycket som helst – de gör bara klart att staterna var helt bundna av USA. Sverige följde också i det fallet USA.

Herr Möller i Göteborg vände sig mot det "råa" uttrycket att Korea exporterar barn – men det är ett faktum att så sker! Det går att adoptera koreanska barn. Men vilken civiliserad stat vill skicka sina barn till utlandet? De flesta länder vill gärna behålla sina barn själva. Det är bara ett uttryck för den massfattigdom som råder i Sydkorea.

Sedan, herr Lange, är det beklagligt i och för sig att inte herr Lange var utskottets talesman. Jag beklagar det.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Fru talman! Jag tycker inte att herr Lorentzon skall komma undan så lätt, även om han småkrattade när han nu senast talade om att "exportera" barn.

Det är en annan sak att människor flyttar – eller att små barn ibland flyttas – mellan nationer, än att hävda att det betalas pengar till Sydkorea för dessa barn. Jag vill bestämt ta avstånd från vad herr

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Vatikanstaten*

Lorentzon sade i sitt första anförande. Om man skall ta herr Lorentzons uttryck på allvar innebär det den anklagelsen mot alla de familjer i Sverige som adopterat barn, att de har sysslat med människohandel.

Sedan är det en helt annan sak att förhållanden i enskilda länder gör att internationell adoption förekommer i större eller mindre skala. Jag anser också att vi i princip både måste och bör acceptera att internationell adoption förekommer och kommer att förekomma i ökad skala.

För den händelse herr Lorentzon menade att internationell adoption skulle vara något principiellt felaktigt vill jag påpeka att en sådan uppfattning är ett utslag av en missriktad nationalism och chauvinism.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 673, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 673.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	258
Nej	–	17
Avstår	–	7

§ 3 Upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 5 i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten.

Herr NORDSTRANDH (m):

Fru talman! Må det tillåtas mig att mot bakgrunden av den nyss förda något hetsiga debatten så stillsamt som möjligt kommentera en motion om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten. Det är dessutom en stat av en helt annan karaktär än Demokratiska folkrepubliken Korea.

Jag skall inte ta upp en diskussion om å ena sidan de fördelar som svenska diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten kan medföra för vårt land och å andra sidan de nackdelar som avsaknaden av sådana förbindelser kan innebära. Utrikesutskottet anser att det inte finns några påvisbara nackdelar. Jag och andra har en något motsatt uppfattning.

Goda förbindelser med Vatikanstaten, som inte bara är informella, kan icke rimligen vara annat än till gagn för vårt land i dess utrikespolitiska agerande.

Direkt förvåning måste jag ge uttryck åt, då utskottet glider undan möjligheten att uppta diplomatiska förbindelser genom sidoackreditering av vårt sändebud i exempelvis Österrike genom att påpeka att sidoackreditering av ambassadörer i Rom inte accepteras av Vatikanstaten. Det var ju inte det som åsyftades i motionen 679 utan just sidoackreditering av den typ som exempelvis Finland har. Vad kan utskottet anföra mot en sådan sidoackreditering från svenskt håll utöver det kanske litet envisa fasthållandet av att avsaknaden av diplomatisk representation inte innebär några påvisbara nackdelar? Kostnaderna kan knappast avskräcka. Finländarna betraktar sina diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten, efter vad jag kan förstå och upplysts om, som värdefulla. Jag tror att vi i Sverige har anledning att för vår del, som det framhålles i motionen, göra samma bedömning.

Direkta nackdelar kan kanske inte påvisas, försakade av frånvaron av sådana här förbindelser med Vatikanstaten, men vad som kan vinnas mera positivt sett genom sådana förbindelser torde utskottet underskatta, som jag bedömer det hela. Jag hoppas, för att fatta mig kort, för min del att tiden och utvecklingen efter hand mognar för upptagande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten. Jag har emellertid, fru talman, inför ett enigt utrikesutskott inget yrkande om bifall till motionen 679.

Herr DAHLÉN (fp):

Fru talman! Med tanke på att herr Nordstrandh inte ställde något yrkande skall jag förkorta debatten genom att endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 6 i anledning av motion om upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

I motionen 1971:15 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. hade föreslagits att riksdagen i skrivelse till regeringen begärde att denna omedelbart skulle bryta med Saigonregimen och ta initiativ till att upprätta diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:15.

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Republiken Syd-
vietnams provisoris-
ka revolutionära
regering*

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Republiken Syd-
vietnams provisoris-
ka revolutionära
regering*

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Utrikesutskottet har nu för tredje året i rad använt identiska formuleringar för att avvisa kravet om upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering. Texten anses tydligen ha ett bestående litterärt värde, eftersom hela det korta betänkandet upprepas år efter år.

Jag har svårt att raljera om den språkliga kvaliteten i ett dokument som har en så djupt allvarlig verklighet i bakgrunden. Jag vill bara konstatera att denna verklighet är väl känd bland en bred allmänhet i vårt land och att det måste uppstå en trovärdighetslucka, när den beskrivs av utrikesutskottet på ett sätt som denna allmänhet inte känner igen. Läget i Sydvietnam är inte som utskottet nu påstår för tredje året i följd "oklart och föränderligt". Läget har i många år varit klart och oföränderligt i bl. a. den meningen att det officiella USA med ett oerhört militärt maskineri ständigt intensifierar och utvidgar angreppskriget och pallar upp en junta som skulle sopas undan på tio minuter om den tvingades klara sig med egna krafter.

Den svenska riksdagens utrikesutskott finner år efter år att, som det heter, det "nuvarande ömtåliga och svåröverskådliga läget" i Sydvietnam talar mot ett erkännande av den provisoriska revolutionära regeringen. Inte ens USA:s senats utrikesutskott skulle godkänna denna formulering. Det amerikanska utskottet har i stället sedan länge funnit att det är i Vita huset som läget är ömtåligt och svåröverskådligt. Där är läget helt enkelt obegripligt, om man inte förutsätter att faktum är som det är, nämligen att Nixonregeringen fortfarande drivs av en desperat illusion om att vinna något slags militär seger. Men det går inte nu som under en tidigare period att offra minst 30 miljarder dollar om året och 15 000–20 000 man i stupade varje år för att söka komma till detta ständigt lika avlägsna mål. Sådana förluster i amerikanska pengar och amerikanska liv var en huvudorsak till att president Lyndon Johnson störtades. De skulle kunna störta också den nuvarande presidenten, och därför har politiken blivit att dra tillbaka en stor del av USA:s markstridskrafter, banta ner krigsbudgeten till två tredjedelar eller något liknande och hålla Saigonjuntan på fötterna med en intensifiering av bombningarna från baser i Thailand och från Sjunde flottan.

På så sätt kan USA:s förluster i stupade och sårade bringas ner till en nivå som kanske kan vara politiskt acceptabel för en tillräckligt stor del av USA:s befolkning och kriget kan fortsätta i många år till. Självfallet kommer befolkningen i Indokina att lida om möjligt ännu större förluster än hittills. Men orientaliska människoliv har aldrig vägt tungt i det officiella USA:s kalkyler.

USA:s president och kretsen kring honom räknar med att överleva i politiskt hänseende om de kan offra fler billiga orientaliska liv och färre dyrbara amerikanska liv.

Jag vet att majoriteten av riksdagens ledamöter delar min uppfattning om USA:s aggression i Indokina, åtminstone när det gäller att karakterisera den som cynisk, rasistisk och fullständigt främmande för mänskliga hänsyn. Jag skulle tro att de flesta av utrikesutskottets ledamöter har samma inställning, och några har också uttryckt den offentligt.

Men då räcker det inte med att avvisa kravet på ett erkännande av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering, och om det av någon anledning måste avvisas bör denna anledning deklarerats. Den deklaration som utrikesutskottet nu upprepar för tredje året i följd innehåller inget acceptabelt skäl. Dessa formuleringar om en speciell politisk lösning är för övrigt oantagbara inte bara för Sydvietnams folk. De är med all sannolikhet oantagbara för en majoritet av svenska folket, och senaste opinionsundersökningar visar att det är en majoritetsuppfattning också i USA att man vill dra tillbaka alla trupper utan villkor och struntar i vad det blir för regim i Saigon.

Den provisoriska revolutionära regeringen har gång på gång deklarerat att den syftar till en koalitionsregering i Saigon och att det i en sådan regering också skulle finnas personer ur den nuvarande Saigonadministrationen. Man utesluter bara tre namngivna personer som fullständigt oacceptabla i en sådan regering: Thieu, Ky och Khiem.

Utrikesutskottets förhoppning om att, som det heter, de "sydvietnamesiska parterna i konflikten skall kunna enas om att bilda en regering som har det sydvietnamesiska folkets stöd" är därför en omöjlig hållning. Den junta som har Thieu, Ky och Khiem i spetsen måste bort, innan det kan bli fred i Sydvietnam, och den kommer bort samma dag som USA kommer bort.

När det gäller situationen för Nixonregeringen i Indokina har man rätt att använda de nyss citerade orden ömtålig och föränderlig. Nu som tidigare är det förstas de indokinesiska folkens egen tappra och offerfyllda kamp som är avgörande. Men varje gärning till stöd för dessa folk är ett bidrag till att förkorta kriget och minska förlusterna. Ett diplomatiskt erkännande av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering skulle vara en sådan gärning. Just det förhållandet att situationen är ömtålig – ett favorituttryck för utrikesutskottet – för USA:s krigspolitik är ett skäl *för* och inte emot ett erkännande.

Jag yrkar bifall, fru talman, till motionen 15.

Samtidigt kanske jag skall säga några ord till de ledamöter – jag förmodar att det finns sådana nu också – som inte har läst detta betänkande. De bör läsa det före omröstningen, och även om de inte kan bryta partidisciplinen och sådant, kanske de åtminstone kan reagera mot ordvalet i detta betänkande genom att lägga ned sina röster.

Herr DAHLÉN (fp):

Fru talman! Herr Takman var irriterad över att utrikesutskottet upprepade motiveringen för sitt avstyrkande. Motionen har ju, som herr Takman påpekade, väckts 1969 och 1970 och återkommer i år i ungefär samma form. Anledningen till att utrikesutskottet upprepar tidigare motiveringar är ju att den djupt tragiska, ja, upprörande situationen i Indokina inte har förändrats. Det har *tyvärr* inte hänt någonting som enligt vår bedömning gör det möjligt att kunna bidra till avspänning och fred i den delen av världen genom att upprätta förbindelser med ifrågavarande regering. Det allvarliga är alltså att ingenting har hänt, och det är därför som motiveringen återkommer.

Jag tror inte att detta är den rätta tidpunkten att ha en allmän

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Republiken Syd-
vietnams provisoris-
ka revolutionära
regering*

Vietnamdebatt. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utrikesutskottets hemställan. Den innehåller samma motivering som riksdagen godkände 1969 och 1970. Motiveringen är densamma därför att situationen är likadan – oförändrat tragisk.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag återkommer, herr Dahlén, till att utrikesutskottet ligger åtskilliga år efter den allmänna opinionen i vårt land. Med den här skrivningen, som nu har upprepats, ligger utrikesutskottet också efter utrikesministerns ståndpunkt i denna fråga.

Inom alla de kretsar världen runt som har arbetat för solidaritet med de indokinesiska folken och mot det smutsiga kriget har den tankegång som utrikesutskottet har utvecklat inte haft några företrädare sedan juli 1967. Tidpunkten kan preciseras därför att det var då som den första internationella Stockholmskonferensen om Vietnam hölls. Vid den konferensen röstade deltagarna praktiskt taget enhälligt för att Vietnamrörelsen skulle ställa samma fredskrav som framfördes av Demokratiska republiken Vietnam och FNL. Fram till denna konferens, som sannolikt var den politiskt bredaste fredskonferens som någonsin har hållits och som nådde fram till enighet, fanns det i många kretsar sådana föreställningar som utrikesutskottet nu ger uttryck åt. Många av delegaterna vid första Stockholmskonferensen, särskilt från pacifistiska organisationer i USA, hade ännu när konferensen inleddes illusioner om att något slags fred borde nås i Vietnam genom kompromisser mellan angriparen och den angripne.

De 404 delegaterna och 48 observatörerna från, vill jag minnas, 64 länder hade naturligtvis oförenliga åsikter i många frågor, men när appellen till världen för Vietnam, som upptog som krav de vietnamesiska fredsvillkoren, antogs vid den avslutande plenarsessionen den 9 juli 1967 var det bara 4 som röstade mot och 4 som lade ner sina röster.

Den appellen kan man väl säga var vattendelaren mellan de åsikter som utrikesutskottet fortfarande företräder och de åsikter som företrädes av den opinion som söker få en rättvis fred till stånd i Indokina.

Herr DAHLÉN (fp):

Fru talman! Utrikesutskottet hävdar verkligen att det inte har inträffat några sådana förändringar att det finns skäl till ändrad hållning i erkännandefrågan. Då kommer herr Takman med ett intressant påstående, som jag inte vill diskutera. Han säger att utrikesutskottet har intagit en annan hållning än utrikesministern. Fru talman! Jag kan tyvärr inte svara på detta. Det tillkommer givetvis någon av regeringspartiets medlemmar att göra det.

Herr LANGE (s):

Fru talman! Sedan utskottets vice ordförande t. o. m. uppmanat mig att gå upp får jag mot mina intentioner kanske ändå göra det.

Jag skall bara kort och gott säga att det helt avgörande i den här frågan är inte vilken uppfattning vi har om Vietnamkriget. Om dess avskysvärdhet finns det nog bara en enda uppfattning i detta hus. Men det

är inte det frågan gäller, herr Takman, utan den gäller om vi skall erkänna den provisoriska regeringen i Vietnam nu.

Jag kan inte få i mitt huvud att ett sådant erkännande skulle på något sätt bidra till en lösning av konflikten och till att konflikten får den politiska lösning som vi alla önskar att den skall få. Däremot skulle ett sådant erkännande, såvitt jag förstår, kanske tvärtom bidra till att ytterligare skärpa motsättningarna och minska möjligheterna för parterna att komma till realistiska samtal med varandra.

Detta har varit det helt avgörande för mig, och jag tror inte jag gör något avslöjande om jag säger att utrikesministern har ingen annan uppfattning. I återgivandet av vad utrikesutskottet sade 1969 och 1970 finns ju även den tankegången klart antydd. Det råder ingen skillnad mellan utskottets uppfattning – med den tolkning jag ger betänkandet – och den uppfattning jag föreställer mig att utrikesledningen har.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag kan självfallet inte tala för utrikesministern, men jag har svårt att förena detta uttalande, som nu återkommer för tredje året i följd, med de deklARATIONER som utrikesministern har gjort här i kammaren i år. Motiven här verkar närmast neandertalmässiga. De är så föråldrade att jag har svårt att finna parlamentariska uttryck för att karakterisera hur föråldrade de är.

Herr LANGE (s):

Fru talman! Får jag bara fråga herr Takman, som kanske har rätt till ytterligare en replik på mitt anförande: Menar Ni verkligen att ert erkännande nu av den provisoriska regeringen i Sydvietnam skulle bidra till en snabbare lösning av denna fruktansvärda konflikt? Om Ni inte menar det, finns det ju ingen anledning för oss att ta risken av att det tvärtom skulle försvåra en sådan lösning.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Det finns bara en regering i Sydvietnam som är värd namnet regering, och självfallet skulle ett erkännande nu betraktas som ett solidaritetsbevis gentemot det vietnamesiska folket och naturligtvis även som ett uttryck för Sveriges inställning till angreppskriget.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 15, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Takman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 15.

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Republiken Syd-
vietnams provisoris-
ka revolutionära
regering*

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
reglerna för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Takman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	249
Nej	–	16
Avstår	–	15

§ 5 Föredrogs

utrikesutskottets betänkande nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av förklaring enligt artikel 46 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

socialförsäkringsutskottets betänkande nr 22 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra studiemedel för andra halvåret 1971.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkan den hemställt.

§ 6 Inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg m. m. till folkpension

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 23 i anledning av motioner angående inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg m. m. till folkpension.

I ett sammanhang hade behandlats

1) motionen 1971:340 av herr Bohman m. fl., i vilken hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag om tredjedelsavtrappning i stället för den nuvarande hälftenavtrappningen av folkpensionärernas kommunala bostadstillägg, i syfte att minska folkpensionärernas stora marginella inkomstbortfall vid sidoinkomstökningar,

2) motionen 1971:710 av herrar Hyltander och Enskog, i vilken hemställts att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t begära förslag till mildrande av reglerna för avtrappning av det kommunala bostadstillägget för folkpensionärer med extrainkomster i enlighet med vad i motionen framförts,

3) motionen 1971:712 av herr Jonsson i Mora m. fl., i vilken – såvitt nu var i fråga – hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om översyn av reglerna för erhållande av bostadstillägg och andra inkomstprövade pensionsförmåner, syftande till en höjning av de avdragsfria beloppen i enlighet med vad som angivits i motionen, samt

4) motionen 1971:724 av fru Sundberg och herr Carlshamre.

Utskottet hemställde

A. att motionerna 1971:340 och 1971:710 samt 1971:712, såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

B. att motionen 1971:724 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
reglerna för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

Reservation hade avgivits vid utskottets hemställan under A av herrar Jonsson i Mora (fp) och Björck i Nässjö (m), fröken Bergström (fp) samt herr Adolfsson (m), som ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1971:340 och 1971:710 samt 1971:712, såvitt nu var i fråga, hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg m. m. i enlighet med vad reservanterna anförde.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Fru talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 23 behandlas motioner angående inkomstprövningsreglerna för kommunala bostadstillägg m. m. till folkpension. I motionen 712 har jag och några medmotionärer hemställt om en översyn av reglerna för inkomstprövade pensionsförmåner, syftande till en höjning av de avdragsfria inkomstbeloppen. En folkpensionär som har fullt bostadstillägg kan nu ha en inkomst av 2 000 kronor om han eller hon är ensamstående – för makar är beloppet 3 000 kronor tillsammans utan att någon reducering sker av bostadstillägget eller annan inkomstprövad förmån, t. ex. hustrutillägg. De här beloppen fastställdes 1969, då en mindre uppräknings skedde av de belopp som då hade gällt sedan 1965.

Vi säger i motionen att sedan 1969 har ju väsentliga kostnadsökningar ägt rum – de har också drabbat pensionärerna. Det är också för många nödvändigt att ha en inkomst vid sidan av pensionsförmånerna. Vi har ju fått en höjning av bostadskostnader, priserna på livsmedel och nyttigheter av olika slag, t. ex. TV- och radiolicens osv. Det går att räkna upp en hel del andra saker som har bidragit till att höja kostnaderna även för pensionärerna.

Visserligen följer pensionerna förändringarna i levnadskostnadsindex – ett tecken härpå är att vi haft två höjningar av basbeloppet det här året – men å andra sidan har den nominella inkomstnivån också höjts de senaste åren, vilket kommit också pensionärerna till godo. Det innebär emellertid att också en pensionär med oförändrad arbetsinkomst snabbare når upp till och över de avdragsfria beloppen. En välbehövlig ökning av inkomsten över de här beloppen ger snart ett resultat i form av minskat bostadstillägg eller annan inkomstprövad förmån. Vi motionärer hävdar därför att motiv finns för en uppräknings av beloppen både med hänsyn till kostnadsutvecklingen och med hänsyn till att den nominella inkomstnivån höjts för att ge också pensionärerna en möjlighet att behålla mera av sin sidoinkomst.

I andra motioner, som behandlas i det här utskottsbetänkandet, redovisas ytterligare en väg som kan medverka till att pensionärerna får behålla något mera av sin sidoinkomst. Bl. a. i motionen 710 föreslås att man skall sänka den procentuella avdragsfaktorn för den överskjutande inkomsten.

De kommunala bostadstilläggen utgör ett betydande tillskott i pensionärernas ekonomi. Som jag nyss framhållit är det också nödvändigt för en del pensionärer att skaffa sig en sidoinkomst. Det är då viktigt att en reducering av beloppen inte sätter in alltför snart. I sammanhanget kan också påpekas att man har andra margineffekter genom att det

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
reglerna för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

inträder en beskattning av sidoinkomsterna när man kommer över de prövningsfria beloppen.

Utskottet erinrar också om att "riksdagen förra året vid behandling såväl av frågan om inkomstprövning av kommunalt bostadstillägg som vid behandling av folkpensionärernas beskattning uttalade att betydande marginaleffekter i vissa inkomstlägen kan uppstå vid en samtidig reduktion av de inkomstprövade folkpensionsförmånerna och beskattning av sidoinkomster samt att riksdagen utgick från att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på detta problem". Och utskottet fortsätter: "För egen del förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t, om det visar sig möjligt, lägger fram förslag i syfte att motverka de påtalade effekterna av bidrags- och skattereglerna för folkpensionärerna." Det är alltså även från utskottets sida ett konstaterande av att de påtalade förhållandena förefinnes.

I en reservation till utskottets betänkande har vi hemställt om en utredning angående inkomstprövningsreglerna för kommunala bostadstillägg i syfte att få till stånd en omprövning och höjning av de fria beloppen, samtidigt som man också i sammanhanget kan pröva andra vägar för att nå syftet med de förslag som framförts i de motioner som ligger till grund för utskottets betänkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 23.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Alla partier torde vara överens om att folkpensionärernas situation bör förbättras på olika sätt, därför att de utgör vårt lands största låglönegrupp.

Ett betydande problem för många pensionärer, som har någon form av sidoinkomst utöver folkpensionen, utgör det påtagliga marginella bortfallet av ytterligare inkomster. Denna marginaleffekt beror både på skatten och på reduktionen av det kommunala bostadstillägget. Den främsta orsaken till det marginella bortfallet i de påfallande låga inkomstlägen som det här rör sig om utgör det kommunala bostadstilläggets reduktionsfaktor, som är 50 procent. Därtill kommer kommunalskatten, som numera uppgår till omkring 23 procent, jämte statsskatten på minst 10 procent.

Riksdagen beslutade 1970 om en tredjedelsavtrappning av extraavdraget då det gäller inkomster utöver dem som helt har befriats från skatt. Detta innebär att själva skattebeloppet i givna inkomstlägen i jämförelse med tidigare minskas något. Däremot motverkas inte marginalbortfallet. Tvärtom skärps det ytterligare genom tredjedelsavtrappningen. I vissa situationer uppstår i praktiken en marginalskatteeffekt på inte mindre än 94 procent. En folkpensionär får alltså av en inkomstförstärkning på 100 kronor i månaden behålla bara 6 kronor.

Detta kan inte vara rimligt. En möjlighet att komma bort från detta i någon mån är att vi får en tredjedelsavtrappning i stället för den

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
reglerna för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

nuvarande hälftenavtrappningen av folkpensionärernas kommunala bostadstillägg. Detta skulle minska folkpensionärernas stora marginella inkomstbortfall vid sidoinkomstökningar.

Vi har i vår nuvarande skattelagstiftning en spärregel på 85 procent när det gäller det totala skatteuttaget. Riksdagen har där ansett att någon övre gräns helt enkelt måste sättas för skatteuttaget. Men folkpensionärernas extrainkomster kan alltså i praktiken beskattas så högt som 94 procent genom den konstruktion vi har med kommunala bostadstillägg. Den reservation som är fogad till utskottets betänkande tar upp denna problematik och anvisar förslag till lösningar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Låt mig göra en kort sammanfattning av reglerna för kommunala bostadstillägg.

Tilläggen skall, där kommunen så har beslutat, utgå till den som har folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension samt till den som har hustrutillägg till folkpensionen. Samtliga kommuner här i landet har beslutat om bostadstillägg, men beloppen växlar mycket kraftigt; de kan variera från 300 kronor till närmare 10 000 kronor. Detta tillägg utgår efter grunder som kommunerna själva bestämmer, och det har fått till följd att vi har en mängd olika bestämmelser i detta sammanhang. Men i huvudsak har kommunerna utformat grunderna för bostadstillägget enligt tre alternativ. I många landsortskommuner utgår tillägget med fixt belopp oberoende av pensionärernas bostadskostnad, medan städerna och andra tätortskommuner tillämpar ett system som går ut på att tillägget i sin helhet är knutet till bostadskostnaden eller ett system som utgör en kombination av dessa båda möjligheter på så sätt att en del av bostadstillägget utgår med ett fixt belopp oberoende av bostadskostnaden och en annan del motsvarar bostadskostnaden eller del därav. I Stockholms kommun t. ex. finns inte något maximibelopp fastställt, utan tilläggets storlek är beroende av de bostadssociala förhållandena.

De kommunala bostadstilläggen skall enligt lagen reduceras med hänsyn till pensionstagarens sidoinkomst, dvs. andra inkomster än folkpension. Därtill räknas också pensionstillskott och andra liknande förmåner men däremot inte förmögenhet utöver visst belopp. Bostadstillägget skall minskas med hälften av sidoinkomst som överstiger 1 500 kronor för den som är gift – det blir alltså 3 000 kronor för ett par makar tillsammans – och 2 000 kronor för annan person. Om förmögenheten för gift överstiger 40 000 kronor – det blir alltså 80 000 kronor för makarna tillsammans – och för annan person 50 000 kronor, skall sidoinkomsten ökas med 10 procent av överstigande belopp. I fråga om makar skall sidoinkomsten för envar beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda sidoinkomst och värdet av förmögenheten beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Låt mig efter att ha sagt detta erinra om att inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg till folkpensionärer har ändrats åtskilliga gånger till pensionärernas förmån sedan de första gången infördes 1954.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
tillägg för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

Den senaste ändringen trädde i kraft den 1 juli 1969, då de avdragsfria beloppen fastställdes till 2 000 kronor för ensamstående och till 3 000 kronor för pensionärspar. Samtidigt ändrades också avdragsregeln. Man fastställde den till ett fast procenttal i stället för att som tidigare ha två olika regler beroende på inkomsten. Därigenom blev avtrappningsregeln bättre; avtrappningen minskades i de inkomstlägen som berättigar till bostadstillägg. Kurvan blev flackare och för pensionärerna förmånligare.

Hur avdragsregeln verkar skulle kunna belysas med många exempel. Jag tror inte det är nödvändigt, men låt mig nämna ett par.

Om vi håller oss till en ensamstående och bostadstillägget är 2 000 kronor, får den personen ha en sidoinkomst av 2 000 kronor utan att det påverkar bostadstillägget. Om inkomsten är 3 000 kronor blir bostadstillägget 1 500 kronor, är inkomsten 4 000 blir bostadstillägget 1 000, och vid en inkomst av 5 000 kronor blir bostadstillägget 500 kronor för att helt försvinna om inkomsten uppgår till 6 000 kronor. Detta gäller alltså för en ensamstående om bostadstillägget är så lågt som 2 000 kronor.

Jag skall som sagt inte trötta med så många exempel, eftersom principen här är enkel och klar. Den innebär att 500 kronor av bostadstillägget försvinner för varje tusenlapp med vilken sidoinkomsten överstiger det avdragsfria beloppet. Således kan envar av kammarans ledamöter själv räkna ut hur sidoinkomsten påverkar bostadstillägget, beroende dels på sidoinkomstens storlek, dels på bostadstilläggets storlek och konstruktion.

Men jag kanske ändå får nämna en siffra till. Om bostadstillägget är 3 000 kronor — något som jag tror är ganska normalt i nuläget i många kommuner, även om det är betydligt högre i ett stort antal kommuner — får ett pensionärspar ha en sidoinkomst av 8 000 kronor innan bostadstillägget är konsumerat. Med nuvarande basbelopp på 6 900 kronor och ett pensionstillskott på 9 procent av basbeloppet som utgår fr. o. m. den 1 juli i år så blir pensionen för ett gift par 10 900 kronor. Ett pensionärspar får således ha en inkomst på 18 900 kronor innan bostadstillägget helt försvinner. Är bostadstillägget högre får man också ha högre inkomster innan detsamma är konsumerat.

Nu menar motionärerna och reservanterna att inkomstprövningsreglerna är alltför stränga; man vill införa liberalare regler, och som motivering härför har både herr Jonsson i Mora och herr Björck i Nässjö anfört att de nominella inkomsterna har ökat samtidigt som prisökningar har höjt pensionärernas levnadsomkostnader. Det var framför allt herr Jonsson i Mora som framhöll detta. Jag tycker med förlov sagt att det argumentet inte är så särdeles slagkraftigt. För det första är ju folkpensionerna, som herr Jonsson i Mora mycket riktigt framhöll, värdebeständiga genom anknytningen till basbeloppet i 1962 års allmänna försäkring, och för det andra har väl de pensionärer som saknar sidoinkomster och som kanske inte heller får några fått vidkännas motsvarande prisökningar. Att det sedan blivit litet lättare för pensionärerna att tjäna pengar är väl inte heller i och för sig något starkt argument.

Nu vill jag inte alls förneka att det i vissa fall kan uppstå betydande margineffekter, i varje fall när bostadstillägget ställs i relation till

skattehöjningar vid stegrade sidoinkomster. Men de siffror jag anfört visar ändå att pensionärerna kan ha rätt hyggliga sidoinkomster innan bostadstillägget försvinner helt, om detta är av normal storlek. Sedan kan man ju också säga, att om bostadstillägget är mycket lågt, som det säkerligen är i många landsortskommuner, är det ju också mycket små belopp som försvinner.

Herr talman! Jag tycker att reservanterna glömt en väsentlig sak i detta sammanhang. Det kommunala bostadstillägget har kommit till av sociala skäl. Genom införandet av tillägen avsåg man att bereda möjlighet för pensionärer utan sidoinkomster eller med små sidoinkomster att efterfråga en hygglig bostad. Att nu, som herr Jonsson i Mora och herr Björck i Nässjö gör, försöka använda bostadstilläggen som ett slagträ i debatten för att så att säga göra pensionärerna mera arbetsvilliga eller för att det skall bli lönande för dem att arbeta, som det står i folkpartimotionen nr 710, tycker jag inte är riktigt relevant.

Jag vill gärna hålla med herr Björck i Nässjö om att det kan vara nödvändigt att förbättra pensionärernas situation. Vi gör det genom indextillägg och genom det pensionstillskott som riksdagen beslutat om. Men jag undrar ändå om man inte i detta sammanhang överdriver betydelsen både av avdragsreglerna för bostadstilläggen och av skatterna. Om en pensionär som känner sig någorlunda frisk och stark får ett arbete som passar hans krafter, som han trivs med och som han anser att han kan klara, är jag övertygad om att han tar arbetet utan att i alltför hög grad tänka på de ekonomiska effekterna. Jag tror att det finns andra skäl för att en pensionär skall ta ett arbete än just denna sak.

Sedan kan man också starkt ifrågasätta om det är riktigt att i första hand åstadkomma lättnader för just de pensionärer som har förmögenhet eller sidoinkomster. Det är väl ändå inte de som ligger mest illa till, om man nu inte tappar bort de sociala aspekter som egentligen var grunden till att dessa bostadstillägg kom till. Det måste väl vara ännu besvärligare för de pensionärer som inte har några sidoinkomster. Jag tror att om man ute i kommunerna skulle försöka göra en prövning eller prioritering, skulle man nog komma till den uppfattningen att det var minst lika viktigt att höja bostadstilläggen, särskilt där de är mycket låga, för de pensionärer som inte har sidoinkomster och därigenom söka förbättra deras ställning.

Vi skall nämligen komma ihåg att ett genomförande av reservanternas förslag är mycket kostnadskrävande. Man föreslår visserligen bara en utredning, men meningen är väl att utredningen skall utmyнна i ett resultat enligt motionernas förslag. Huvudparten av dessa kostnader drabbar kommunerna. Jag är något förvånad över att detta förslag har förts fram av och vunnit anslutning från de partier som i andra sammanhang varmt och energiskt talar om nödvändigheten av sparande. Man talar också aggressivt om hur kommunerna knäar under sina utgifter.

Herr talman! Utskottsmajoriteten är inte övertygad om att den reform som har förslagits i de motioner som behandlas i detta utskottsbetänkande har större angelägenhetsgrad än andra reformer som samhället inte har råd att effektuera. Vi har ju också fått en betydande förbättring, som jag nämnde, så sent som den 1 juli 1969.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
tillägg för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

Vi skall kanske inte föra någon skattedebatt här, men låt mig bara påminna om att den skattereform som har genomförts och som trädde i kraft vid årsskiftet innebär att pensionärerna har fått en förmånligare ställning än tidigare. Bostadstilläggen är ju helt skattefria samt däröver ett belopp av 1 500 kronor för ensamstående och 2 000 kronor för äkta makar. Därtill kommer ju också rätten till skatteavdrag på grund av svag skatteförmåga efter en glidande skala allteftersom inkomsterna stiger.

Med hänsyn till att pensionärerna har fått betydande förbättringar och med hänsyn till de överväganden eller jämförelser som man kan göra också med andra låginkomsttagare i samhället har utskottet kommit till den uppfattningen att det i dagens läge inte bör beslutas om någon utredning i detta sammanhang. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 23.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Vi skall väl inte här dra upp en allmän debatt om folkpensionärernas situation, utan vad detta utskottsbetänkande handlar om är inkomstprövningsregler för kommunalt bostadstillägg m. m.

Såvitt jag kunde förstå uttryckte herr Fredriksson visst tvivel på att de siffror som jag redovisade här var riktiga. Det är alltid farligt att trötta kammaren med siffror, men eftersom jag bara använde tre minuter för mitt inlägg mot 15 minuter för herr Fredriksson, skall jag ta risken att använda ytterligare tre minuter för att ge några siffror som visar vilka orimliga effekter den nuvarande konstruktionen av vårt skattesystem kan få.

Ett exempel: Om en ensamstående folkpensionär höjer sin inkomst från t. ex. 10 100 kronor till 11 300 kronor, dvs. en inkomstökning med 1 200 kronor, går 528 kronor bort i statlig och kommunal skatt och 600 kronor försvinner i form av ett förlorat bostadstillägg. Totalt försvinner alltså 1 128 kronor av inkomstökningen. Med andra ord får folkpensionären, som jag sade i mitt första inlägg, behålla bara 6 kronor av en inkomstförstärkning på 100 kronor i månaden.

Med det förslag som vi har fört fram från moderata samlingspartiet i det här sammanhanget blir skatten på ökningen av inkomsterna densamma, men endast 400 kronor av bostadstillägget kommer att räknas av. Således får folkpensionären enligt vårt förslag behålla 272 kronor av sin inkomstökning, vilket innebär, herr talman, nära fyra gånger så mycket som nu.

Det är mot den bakgrunden som vi i reservationen har krävt bl. a. att Kungl. Maj:t skall låta utreda och föreslå en sänkning av det kommunala bostadstilläggets reduktionsfaktor till 33 1/3 procent.

Jag vill, herr talman, understryka att den situation som råder för folkpensionärerna är en effekt av vårt orimliga skattesystem, och de många förbättringar som vi gör för folkpensionärerna kommer i många fall att ätas upp och försvinna om vi inte får en reform på detta område.

Herr Fredriksson var i sitt anförande inne på tanken att det var bra om folkpensionärerna skaffade sig sidoinkomster. Vi vet att det finns många folkpensionärer som vill fortsätta att arbeta efter uppnådd pensionsålder. Men då är det orimligt att de skall få behålla en så liten del av de

inkomster som de kan uppnå – i vissa fall alltså 6 kronor per intjänad hundralapp.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! Herr Frédriksson sade att bostadstilläggen var tillkomna av sociala skäl. Det kan jag hålla med om. Jag kan tillägga att de väl också är tillkomna som en tillbyggnad på den vanliga folkpensionen. Det har visat sig att man utöver folkpensionen också har behov av de kommunala bostadstilläggen. På den punkten är vi helt överens om motivet till att de kommunala bostadstilläggen har införts.

Det är väl riktigt att det finns stora skillnader mellan de bostadstillägg som betalas i skilda kommuner. Vi har också sagt i motionen att det är befogat att vidta åtgärder för att få till stånd en utjämning av skillnaderna i de kommunala bostadstilläggen, men den frågan har inte utskottet haft att behandla i det här sammanhanget.

Herr Fredriksson säger att detta är en kostnadskrävande reform och att kostnaderna drabbar kommunerna. Det är fallet när det gäller de kommunala bostadstilläggen, men vad vi har menat och sagt i vår motion och i reservationen är att man skall försöka eliminera några av de negativa effekter som de nuvarande reduceringsreglerna har. Otvivelaktigt har utvecklingen av kostnaderna medverkat till att värdet av de bestämmelser som gäller har urholkats. Det finns därför ett visst motiv för att nu göra en översyn.

Det sades förut både av mig och av herr Fredriksson att man företog en ändring 1969. Den ändringen var inte stor: man höjde det inkomstprövningsfria beloppet med 300 kronor för en ensamstående, från 1 700 till 2 000 kronor. Vi hade redan då en motion om att man skulle gå litet högre. Därför har vi nu återkommit med det här yrkandet. Det finns alltså skäl för bifall till reservationen.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Jag skall försöka att inte förlänga debatten så mycket. Jag kanske har litet längre mellan orden än herr Björck i Nässjö, varför jag möjligen behöver litet längre tid för att få fram vad jag vill säga.

Herr Björck började med att säga att vi här inte skulle föra någon skattedebatt, men hans replik gick ju ut på att skattereglerna var orimliga och att de var orsaken till att pensionärerna kom i ett så besvärligt läge. Då är det väl skattereglerna som skall ändras och inte de regler som vi i dag diskuterar!

Låt mig, herr talman, erinra om att den här reformen har genomförts efter omsorgsfull prövning av pensionsförsäkringskommittén. Denna diskuterade och prövade olika lösningar för att åstadkomma en avvägning mellan å ena sidan intresset av att förvärvsarbete skulle bli lönsamt och å andra sidan angelägenheten av att kretsen av förmånsberättigade begränsades till de mest behövande; här kom den sociala aspekten in i bilden.

När vi i andra lagutskottet prövade denna fråga, bl. a. 1969, fann vi att bestämmelserna var väl avvägda. Detsamma tycker socialförsäkringsutskottet i år. Ändå har relativt kort tid förflutit sedan de nya

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Inkomstprövnings-
tillägg för
kommunalt bostads-
tillägg m. m. till
folkpension*

bestämmelserna infördes. Låt mig ännu en gång erinra om att ett genomförande av motionens förslag skulle betyda mycket stora kostnader för kommunerna. När vi från olika håll hör röster om att vi genom statliga ingripanden och beslut av riksdagen måste sätta stopp för kommunernas skattehöjningar, tycker jag att det är ganska egendomligt att man lägger fram ett sådant förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Jonsson i Mora m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Mora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Jonsson i Mora m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	204
Nej	—	79
Avstår	—	3

Punkten B

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Meddelande ang. nästa veckas sammanträden

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Såsom tidigare meddelats anordnas ett bordläggningsplenum måndagen den 10 maj kl. 11.00. Därvid besvaras ett tiotal interpellationer. Även tisdagen den 11 maj kl. 16.00 hålls bordläggningsplenum. Arbetsplenum onsdagen den 12 maj kl. 10.00 inleds med behandling av näringsutskottets betänkande angående Ritsem- och Kaitumprojekten. I övrigt upptas på onsdagen bl. a. organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret. Arbetsplenum anordnas också torsdagen den 13 maj kl. 11.00. Efter frågestunden och ett par interpellationssvar behandlas då bl. a. frågan om stöd till jordbruket i norra Sverige. Vid fredagens arbetsplenum, som börjar kl. 10.00, behandlas konstitutionsutskottets betänkande angående granskningen av statsrådsprotokollen.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Jämställdhet oav-
sett civilstånd inom
folkpensioneringen*

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 i anledning av motioner om jämställdhet oavsett civilstånd inom folkpensioneringen.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Det finns från vår grupps sida ingen reservation eller något särskilt yttrande till detta utskottsbetänkande. Orsaken är inte att våra motioner blivit tillgodosedda, men att det finns en välvillig skrivning i betänkandet.

Vi anser det ändå angeläget att i detta sammanhang framföra vår principiella uppfattning om lika pensionsförmåner till mottagare oavsett civilstånd. Det måste anses helt otidsenligt att gifta pensionärer skall sammanlagt få mindre pensioner än ogifta, som också kan sammanbo. Motiveringen skulle vara att det blir billigare för var och en i ett flerpersonershushåll. Samhushållningens kostnadsänkande faktor skulle möjligen vara hyreskostnaden, men det argumentet bortfaller i och med att Kommunförbundets rekommendation, att kommunerna skall betala de faktiska bostadskostnaderna för pensionärer, blir genomförd.

När individuell beskattning och individuellt uttag av folkpensionsavgiften införts, borde i konsekvens därmed också individuella förmåner på pensionsområdet införas.

Detta tycks nu vara åsikter som delas av alla partier. Vi vill för vår del anföra två saker angående genomförandet av reformen. Vi reagerar negativt på att man spelar ut olika grupper mot varandra och ställer sänkning av pensionsålder och standardsäkring av pensionerna mot det rättmätiga kravet om individuella pensionsförmåner. Vi anser också att denna reform är mycket angelägen och inte får skjutas långt på framtiden med hänvisning till att resurser måste skapas. Vi får då uppleva en behandling i samma stil som gäller frågan om pensionsålderns sänkning. Beslutet om reformen bör kunna fattas utan uppskov på ovisst framtid. Om utskottets välvilliga skrivning skall ges en sådan tolkning är en sak given, herr talman, nämligen att motionskravet ganska snart återkommer.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Jag vill bara säga helt kort att det är självfallet när det gäller samtliga försäkringssystem att de efter hand får ändras med hänsyn till vunna erfarenheter och med hänsyn till den utveckling som sker. När det gäller frågan om lika pensionsförmåner för gift och ogift har utskottet enhälligt anfört att det är en reform som bör genomföras. Men vi skall också komma ihåg att det finns andra angelägna reformer inom pensionssystemet, bl. a. sänkning av pensionsåldern. Pensionsålderskommittén håller nu på att undersöka möjligheterna att sänka pensionsåldern, vilket vi tycker är mycket viktigare än den föreslagna utjämningen mellan gifta och ogifta personer i pensionssystemet.

Vi har kommit underfund med tidigare att det är nödvändigt att göra ändringar med hänsyn till den äldre arbetskraften. Vi har fått gå in för partiella reformer, som möjliggör en förtidspensionering från 63 års ålder.

Vi känner inte till vilket resultat pensionsålderskommittén kommer att uppnå. Det är mycket möjligt att den inte kan stanna vid gränsen 65

Torsdagen den
6 maj 1971

*Ekonomisk gottgörelse till
fru Elin Johansson*

år utan att man får ha en annan, nedåtgående skala i större omfattning än nu. Och det kommer att kosta pengar. Bara den reform som föreslås i de olika föreliggande motionerna skulle innebära en kostnadsökning med 425 miljoner kronor. Reformen bör väl komma så småningom, men – som sagt – såsom utskottet enhälligt har ansett finns det angelägnare reformer inom systemet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs socialutskottets betänkande nr 13 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal om verksamheten vid vanförestalterna och Eugeniahemmet m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Ekonomisk gottgörelse till fru Elin Johansson

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 14 i anledning av motion om ekonomisk gottgörelse till fru Elin Johansson.

I motionen 1971:480 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. hade hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslog att fru Elin Johansson i Växjö skulle erhålla ekonomisk gottgörelse enligt vid motionen fogad specifikation, nämligen a) ersättning för förlorad arbetsförtjänst, hemhjälpkostnader, sjukvårdskostnader m. m., 20 579 kronor, b) livränta för den gångna tiden, med avdrag för uppuren förtidspension, 57 988 kronor, c) livränta fr. o. m. 1/1 1970 t. o. m. 21/9 1993 med 15 000 kronor per år samt med 7 500 kronor per år för tiden därefter, med avdrag för vad hon kunde komma att uppbära i förtidspension, d) 5 procents årlig ränta på livräntebeloppen från de särskilda förfallodagarna till dess betalning skedde, allt räknat i 1971 års penningvärde.

Utskottet hemställde att motionen 1974:480 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Åkerlind (m) och Andreasson (c), fru Frænkel (fp) samt herrar Nisser (m) och Romanus (fp), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:480 i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslog att fru Elin Johansson skulle erhålla ekonomisk gottgörelse i enlighet med vad reservanterna förordat.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Det fall som tas upp i den av mig och mina medmotionärer väckta motionen 480 upprörde på sin tid hela Sverige. Jag var övertygad om att de flesta – eller i varje fall många – kammarledamöter ännu har i gott minne det våldsdåd som drabbade fru Elin Johansson i Växjö för nu mer än tio år sedan, då en sexualmördare överföll henne och vållade henne livsvariga skador. Jag skall bara i korthet relatera fallet.

Ett arbetslag med patienter från S:t Sigfrids sjukhus i Växjö sysselsattes den 19 februari 1959 med skogsgallring 2 kilometer från sjukhusets inhägnade område. Bland patienterna befann sig en man, som hade överfallit två kvinnor. Han var sexualmördare och tillhörde den allra farligaste kategorin av kriminella psykopater. Denne man avvek från arbetsplatsen och beredde sig tillträde till en fastighet 700 – 800 meter från arbetsplatsen, där fru Elin Johansson var ensam hemma. Han överföll henne och misshandlade henne så svårt att hon ännu efter tolv år praktiskt taget är arbetsoförmögen. Hon har vid olika tillfällen vårdats på sjukhus, på konvalescenthem och på psykiatrisk klinik.

När det gäller vården på S:t Sigfrids sjukhus hade vissa föreskrifter lämnats av dåvarande medicinalstyrelsen till bl. a. direktionen för sjukhuset beträffande sådana arbetslag som de i vilket patienten ingick. Således skulle det vara tre övervakare då det fanns sex patienter. Men i detta fall skedde ett klart brott mot föreskrifterna genom att det fanns endast två vårdare till åtta patienter. Vidare skedde ett brott mot föreskrifterna genom att området där skogsgallringen skedde inte var effektivt bevakat.

Den 24 februari 1959 framställde jag en interpellation till dåvarande inrikesminister Rune Johansson med frågan: "Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder, att kriminalpatienter, som betraktas såsom farliga för omgivningen, kan erhålla den vård och övervakning deras sjukdom kräver, så att allmänhetens krav på säkerhet inte eftersättes?" I det svar jag fick några veckor efter det interpellationen framställdes framhöll statsrådet Johansson bl. a. följande:

"Vad särskilt angår förhållandena vid S:t Sigfrids sjukhus kan jag upplysa om att efter den av interpellanten berörda rymningen skärpta föreskrifter utfärdats av sjukhusledningen. Sålunda får de patienter på sjukhusets specialavdelning, som begått svårare våldsbrott, tills vidare ej deltaga i arbete i utelag, och sådant arbete får ej längre förläggas utanför sjukhusområdet. Vidare har övervakningsmöjligheterna ökat i det utelagen skall bestå av två skötare och högst fyra patienter."

Detta inrikesministerns uttalande gav klara besked om att övervakningen inte hade varit tillfredsställande.

Det här fallet har sedan prövats av domstol och slutgiltigt avgjorts genom att högsta domstolen avslagit Elin Johanssons begäran om prövningstillstånd, sedan hennes skadeståndstalan ogillats i hovrätten. Hon har, som framgår av bilaga till motionen, erhållit viss ersättning från anslaget till ersättningar för skador vållade av personer intagna på statliga vårdanstalter. Men den ersättning som utgått har inte tillnärmelsevis varit av sådan storleksordning att den enligt vanliga skadeståndsrättsliga regler

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Ekonomisk gott-
görelse till
fru Elin Johansson*

Torsdagen den
6 maj 1971

*Ekonomisk gottgörelse till
fru Elin Johansson*

täckt hennes skada.

När vi förra året diskuterade denna fråga i andra kammaren, framhöll utskottets talesman herr Lindholm, "att det riktiga är att ändra reglerna och därigenom skapa den nyare rättvisa man vill ha på detta område". Jag vet inte om herr Lindholm i detta sitt uttalande utgick ifrån att det skulle komma nya skadeståndsregler för skador av detta slag, men av den lagrådsremiss som utarbetats med anledning av förslag till ny skadestånds lag framgår, att denna lag inte innefattar sådana regler att Elin Johansson på något sätt skulle ha möjlighet till ersättning.

Jag inledde mitt anförande med att säga att det fall som motionen tar upp upprörde på sin tid hela Sverige. Jag vill också säga, att det är en mycket stor opinion för att Elin Johansson skall få en ersättning av det slag som motionen hemställer om. Och det är väldigt många som i dag är upprörda över att så ännu inte har skett.

Jag vill klart deklarera, att jag inte på något vis ifrågasätter att Elin Johanssons fall har blivit prövat enligt gällande lag. Vad jag och mina medmotionärer, liksom reservanterna, däremot vill hävda är att samhället har brutit i sina plikter, och då bör och skall vi visa generositet mot den som drabbats så illa som Elin Johansson. Staten var då överfallet skedde huvudman för S:t Sigfrids sjukhus, och då anser vi att staten i ett fall som detta har ett moraliskt ansvar.

Då det anslag som finns för ändamål av detta slag är klart otillräckligt, måste det finnas möjligheter för riksdagen att på det här sättet göra en egen prövning i ett konkret fall. Man kan av uppdelningen i utskottet få den uppfattningen att det skulle gå partiskiljande linjer genom detta ärende, men ändock vågar jag påstå att detta inte är någon partiskiljande fråga. Jag vill hänvisa till voteringen i ärendet i andra kammaren 1970. Det fanns då ingen reservation vid statsutskottets utlåtande, men vid voteringen i kammaren stöddes motionsförslaget av inte mindre än 67 ledamöter representerande samtliga fem partier.

Jag vill som avslutning på det här anförandet säga ungefär som jag gjorde när frågan diskuterades förra året, nämligen att även om staten inte har någon juridisk skyldighet att betala ut den ersättning som yrkats, borde vi kunna vara överens om att staten har en moralisk skyldighet att lämna ersättning. Jag vädjar till kammarens ledamöter att ge uttryck för åsikten att man i ett så tragiskt fall som detta bör visa generositet och inte njugghet.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen vid socialutskottets betänkande nr 14.

I detta anförande instämde herrar Börjesson i Falköping (c), Johansson i Växjö (c) och Åkerlind (m).

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Låt mig slå fast att det inte råder några delade meningar om det fall som behandlas i motion 480, det är djupt tragiskt.

Som herr Gustavsson i Alvesta redan har erinrat om, behandlade vi i riksdagen i fjol en motion med samma innehåll och med samma förslag om ekonomisk gottgörelse till fru Elin Johansson som i den motion vi nu

behandlar. Ett enigt statsutskott – det fanns inga reserver – ansåg att motionen borde avslås, och så blev också riksdagens beslut. Jag vill säga: Vad har inträffat sedan i fjol? Det fanns inga reserver då, men nu finns det. Socialutskottet, som har behandlat årets motion, föreslår att den inte föranleder någon riksdagens åtgärd, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 14.

Herr Gustavsson nämnde inte att fru Johansson vid fem tillfällen under åren 1960–1965 av Kungl. Maj:t beviljats ersättning på sammanlagt 32 500 kronor. Ersättningarna har utgått under femte huvudtiteln, från anslaget Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar. Vidare uppbär fru Johansson förtidspension och pensionstillskott med f. n. 6 624 kronor per år.

Fru Johansson har genom skadeståndsprocess mot Kungl. Maj:t och Kronan försökt att få sina anspråk på ersättning tillgodosedda. Hennes slutliga yrkande under processen om ersättningar och livränta överensstämmer helt med den gottgörelse som motionärerna föreslår i årets motion och som också föreslogs i den motion som behandlades i fjol. Processen slutade med att högsta domstolen 1969 inte meddelade prövningstillstånd i fråga om en hovrättsdom, varigenom förd skadeståndstalan ogillades.

Fru Johanssons ärende har varit föremål för mycket ingående prövning, såväl av Kungl. Maj:t som av domstol och också av riksdagen föregående år. Utskottet föreslår att motionen inte föranleder någon åtgärd, och jag yrkar bifall till förslaget.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Fru Skantz frågade vad som har inträffat sedan vi förra gången behandlade en motion med det här yrkandet. Något speciellt har ju inte inträffat, men fler och fler har kommit underfund med att frågan är av sådan art att riksdagen bör träda in och hjälpa fru Elin Johansson.

Fru Skantz nämnde att fru Johansson har fått 32 000 kronor, men då är att märka att däri ingår exempelvis advokatkostnader med 2 850 kronor. Fallet är prövat enligt gällande rätt. Det underströk jag i mitt första anförande. Men vi vet att gällande rätt inte ger utrymme för ersättningar av det slag som vi önskar. Det föreligger förslag till ny skadeståndsrätt, och det har väl tillkommit för att de nuvarande reglerna inte är tillfredsställande. Men jag vill än en gång säga att förslaget till ny lag inte ger ersättning ens i ett sådant fall som detta.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 14 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

*De hemarbetande
kvinnornas situation*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 131
Nej - 149
Avstår - 4

§ 11 De hemarbetande kvinnornas situation

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 15 i anledning av motion angående de hemarbetande kvinnornas situation.

I motionen 1971:482 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. hade yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om en utredning angående hemarbetets värdering syftande till bättre social trygghet och att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad i övrigt anförts i motionen om de olika problemen rörande landsbygdshusmödrarnas, småföretagar- och hantverkshustrurnas av bland annat strukturomvandlingen skapade situation i det svenska samhället.

Utskottet hemställde

A. att motionen 1971:482 såvitt avsåg frågan om en utredning om hemarbetets värdering inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

B. att motionen 1971:482, i den mån den inte behandlats under A, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits vid utskottets hemställan under A av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Åkerlind (m) och Andreasson (c), fru Fränkel (fp) samt herrar Nisser (m) och Romanus (fp), som ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:482 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t hemställde om en utredning angående hemarbetets värdering, syftande till bättre social trygghet.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! I en reservation till socialutskottets betänkande nr 15 har vi reserverat begärt att riksdagen bifaller yrkandet i motionen 482 att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning om hemarbetets värdering, syftande till bättre social trygghet för dem som arbetar i hemmet.

Som motionärerna anför är stora grupper, framför allt kvinnor, av olika skäl hänvisade till att utföra sin livsgärning i hemmet. De upplever

det ofta så att de ställs vid sidan om, när beslut fattas för att skapa större trygghet på olika områden.

Motionärerna har berört vad arbetet i hemmet betyder inom familjehemjordbruken och de små företagen, vad det betyder för barntillsyn och för möjligheterna att omhänderta gamla och sjuka i hemmet. Det är bara några exempel. Vi kan väl utan vidare konstatera att på alla dessa områden utgör hemarbetet en vinst, i många fall en betydande vinst, för samhället.

Motionärerna anför att om hushållsproduktionen skulle tas upp till värdering, och om man då även skulle ta med vård- och uppfostringsinsatserna i värderingen, skulle det svara mot en höjning av bruttonationalprodukten med 25 procent. Detta enligt en utredning som organisationen Husmodersförbundet hem och samhälle gjort på eget initiativ. Det kan kanske diskuteras om detta procenttal bör vara större eller mindre, men en sak står väl fullt klar: Om man skall kunna få fram en mall för att skapa så stor rättvisa som möjligt åt dem som arbetar i hemmet måste en värdering av hemarbetets olika moment göras. Vi anser därför att en utredning sådan som motionärerna föreslagit bör komma till stånd.

Det blir väl alltid svårt att fullt rättvist bedöma vad arbete i hemmet verkligen är värt; t. ex. värdet av att barnen vet att de har någon av föräldrarna hemma som de kan vända sig till med sina problem, eller värdet av att ett familjehem eller ett småföretag kan fungera därför att kvinnan – i de flesta fall – uppoffrar sig i nedvärderat hemarbete. Värdet av en *större trivsel* och *bättre hemmiljö* är väl också svårt att avgöra. Men så mycket torde stå klart att hemarbetet är klart undervärderat när det gäller sociala förmåner, och en värdering av olika insatser bör inte vara omöjlig att göra.

Nu påstår utskottets majoritet att det inte är behövt att man har tillgång till värdering av hemarbetet för att kunna förbättra den sociala tryggheten för den aktuella gruppen. Det är väl i *viss* mån riktigt. Men här kan man fråga: Varför har då inte de hemarbetande fått den förbättring av sociala förmåner som de egentligen skulle vara berättigade till? Om man på socialdemokratiskt håll anser att det går att göra förbättringar av de sociala förmånerna för dem som arbetar i hemmet utan att ha det säkrare underlag som vi reserverar vill ha fram genom en värdering av hemarbetet, varför har då inga förbättringar föreslagits från socialdemokratiskt håll? Och varför har socialdemokraterna gått emot förslag som syftat till sådan förbättring på olika områden för de hemarbetande?

För att få fram en så rättvisande grund som möjligt för värderingen av det arbete som utförs i hemmen har vi reserverat ansett oss böra tillstyrka förslaget i motionen i denna del.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Agnäs och Nisser (båda m).

*De hemarbetande
kvinnornas situation*

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja komplettera herr Åkerlinds anförande med några av mina synpunkter på anledningen till att vi här har en reservation.

I år har alltså socialutskottet, på samma sätt som allmänna beredningsutskottet förra året, avstyrkt motionsyrkandet med motiveringen att man skall invänta sittande utredningar. Men de här utredningarna som utskottet talar om kommer ju bara att perifert gå in på de hemarbetandes problem. Utskottet nämner bl. a. låginkomstutredningen. Inom parentes sagt, herr talman, vill jag verkligen understryka att det är på tiden att vi får ett förslag från den nu, så att vi kan ta ställning till det problemet. Inom låginkomstutredningen gör man en sociologisk undersökning angående de hemarbetandes hemförhållanden; den skall dock inte innehålla någon utvärdering. Men denna sociologiska undersökning kan väl tillsammans med alla de andra utredningar, som utskottet nämner, när de är färdiga bli ett bra basmaterial för att utvärdera och ekonomiskt bedöma de hemarbetandes situation. Jag kan inte inse att det behöver bli någon dyrbar eller tidsmässigt utdragen utredning.

Utskottet medger också att en utvärdering kan vara av viss betydelse. Jag skulle vilja understryka att det måste vara av mycket stor betydelse för den enskilda arbetstagaren att kunna väga för- och nackdelar mot varandra när han eller hon har möjlighet till ett val mellan att gå ut på arbetsmarknaden och att stanna hemma, t. ex. för att ta vård om sina egna små barn, en handikappad eller någon annan.

Herr talman! Jag menar att de hemmakar som utför ett produktivt arbete i hemmet bör kunna inplaceras i det sociala trygghetssystemet, så att de inte kommer i sämre läge än de yrkesarbetande. Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till den reservation som är bifogad socialutskottets betänkande nr 15.

Fru SIGURDSEN (s):

Herr talman! Motion 482 berör de hemarbetande kvinnornas situation. Motionen som sådan är ganska oklar. Den tar upp en hel del problem i det här sammanhanget, problem som gäller möjligheter till arbetsmarknadsutbildning, samhällsservice av olika slag, avlösning vid sjukdom och semester, förtidspension, möjligheter att få förvärvsarbete, möjligheter att få barntillsyn osv.

De krav som reses i motionen och som också finns i reservationen till utskottsbetänkandet går ut på att vi behöver en utredning om hemarbetets värdering i syfte att åstadkomma social trygghet. Det framgår inte riktigt av motionen och inte heller av reservationen vad man här lägger i begreppet social trygghet, men av resonemangen i motionen att döma är tolkningen mycket vid, eftersom det är fråga inte bara om socialförsäkringarna utan om social samhällsservice av olika slag och i mycket stor utsträckning om arbetsmarknadspolitiska insatser.

Som vi redovisar i socialutskottets betänkande nr 15 pågår utredningar eller överväganden vilka enligt vår uppfattning täcker in det som motionärerna är ute efter. Utskottet redovisar ett flertal utredningar som sysslar just med dessa frågor. Till det som redovisas i utskottets

betänkande kan också nämnas att familjepolitiska kommittén har att utreda frågan om ett eventuellt vårdbidrag.

De krav och de problem som tas upp i motionen spänner alltså över ett mycket stort fält. I det slutliga yrkande som är kvar i reservationen krävs bara en utredning om hemarbetets värdering. Det talas om de hemarbetande kvinnornas situation. Hemarbete är ju något som bedrivs av både män och kvinnor, även om det av tradition oftast och till största delen utförs av kvinnor. Hemarbetande är ju alla i någon form mer eller mindre, även de som är förvärvsarbetande.

Utskottet har i sitt betänkande hänvisat till materialet från lågin-komstutredningen. Som fru Frænkel mycket riktigt sade, är det en sociologisk undersökning och inte i sig någon utvärdering. Enligt vad jag har mig bekant skall denna utredning ganska snart läggas fram.

Vi tycker alltså att för att man skall kunna skapa den sociala trygghet som har skisserats i motionen och även reservationen fordras samhälleliga insatser av olika slag – service, arbetsmarknadspolitik och andra åtgärder – och vi anser att det inte behövs en sådan utredning som man kräver i reservationen.

Jag vill med detta yrka bifall till socialutskottets hemställan i betänkandet nr 15.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag skall bara be att få göra fru Sigurdsen uppmärksam på att det i reservationen inte står någonting om hemarbetande kvinnor, utan det står om de hemarbetande. Jag vill påpeka att jag yrkade bifall inte till motionen utan till reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Frænkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten A röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Frænkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 145
Nej – 125
Avstår – 13

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*De hemarbetande
kvinnornas situation*

§ 12 Vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.

Föredros kulturutskottets betänkande nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1971:33 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 19 februari 1971 föreslagit riksdagen att fatta beslut i enlighet med vad i propositionen närmare angivits.

I detta sammanhang hade behandlats
dels motionen 1971:1261 av fru Jonäng,
dels motionen 1971:1262 av herr Werner i Malmö m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle medge att ur kyrkofonden från och med den 1 juli 1971 fick utgå medel för kontant ersättning för boendekostnad å 3 600 kronor till envar av 19 i Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelses tjänst anställda präster.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1261 godkände de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för anordnande av konsulentverksamhet i stiftet för konfirmandundervisningen samt medgav att kostnaderna för denna konsulentverksamhet skulle bestridas ur kyrkofonden,

2. att riksdagen medgav att kostnaderna för förstärkning av arbetskraften i pastorat med fritidsbebyggelse och turism skulle bestridas ur kyrkofonden,

3. att riksdagen medgav att fr. o. m. den 1 januari 1972 icke prästvigda tjänstebiträden fick, med anlitande av kyrkofondsmedel, användas i den vidgade omfattning som förordats i statsrådsprotokollet,

4. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden

a) skulle utgå medel med högst 33 000 kronor för reparationsarbeten m. m. på stiftsnämndshuset i Västerås,

b) fr. o. m. den 1 juli 1971 t. v. skulle utgå bidrag till avlöning av sekreteraren (generalsekreteraren) hos svenska kyrkans diakoninämnd enligt i statsrådsprotokollet förordade grunder, så länge sekreterartjänsten uppehölls av präst,

c) fr. o. m. den 1 juli 1971 t. v. skulle utgå bidrag med 38 000 kronor för budgetår till kostnader för en präst med huvudsaklig tjänstgöring bland svenskar i Schweiz,

d) fr. o. m. den 1 juli 1971 t. v. skulle utgå medel med högst 50 000 kronor för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster,

e) för budgetåret 1971/72 skulle utgå medel med högst 80 000 kronor för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement,

f) fr. o. m. den 1 juli 1971 t. v. skulle utgå medel med högst 150 000 kronor för budgetår till anlitande av predikobiträden i syfte att minska antalet sammanlysningar,

g) för budgetåret 1971/72 skulle utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 100 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

h) fr. o. m. den 1 juli 1971 t. v. skulle utgå anslag med 135 000 kronor för år till extra utgifter,

5. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fick utgå medel för de ändamål som i statsrådsprotokollet angivits under rubriken V. Lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader samt bemyndigade Kungl. Maj:t att i den ordning Kungl. Maj:t bestämde besluta om storleken av i statsrådsprotokollet under angivna rubrik nämnda ersättningar, anslag etc.

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1262.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag blev något konfunderad när jag läste utskottets betänkande nr 11, där bl. a. motionen 1262 behandlas.

Vi är några stycken som i denna motion yrkar att sjömansvårdsstyrelsens präster som tjänstgör i utlandet bör i lönehänseende behandlas på samma sätt som sina kolleger i hemlandet. Vi menar att det måste vara en lika Gudi behaglig gärning att vara sjömanspräst i Rio de Janeiro som i Helsingborg t. ex. Vi anser också att dessa sjömanspräster bör ha en bruttolön som inkluderar boendekostnaderna, så att de kan skaffa sig en bostad efter sitt eget fria val och inte behöver vara hänvisade till de mer eller mindre bra bostäder som vederbörande sjömanskyrka lyckas anskaffa och som styrelsen schablonmässigt måste värdera till 300 kronor per månad.

Statsrådet vill inte vara med om denna uppräkningsmedel med 300 kronor i månaden, som ju blir 3 600 kronor per år och skulle innebära att dessa sjömanspräster får en årslön på 35 750 kronor. Det är att märka att statsrådet emellertid inte hesiterar inför att höja lönen upp till 38 000 för den svenske präst som tjänstgör i Schweiz. Jag har ingenting emot att man har en präst som tjänstgör bland svenskarna i Schweiz – de kan behöva sin präst, tror jag – men jag tycker inte man har anledning värdera det arbete mindre som svenska präster utför bland svenska sjömän i utländska hamnar.

De vänliga ord om sjömanskyrkornas arbete som finns i utskottets betänkandet har jag också noterat, och jag skulle vilja fråga utskottets värderade ordförande eller någon annan utskottets talesman om jag kan tolka det uttalandet så, att man från utskottets sida är överens med oss motionärer om att dessa sjömanspräster utför ett så gagneligt arbete att de i lönehänseende bör likställas med sina kolleger här hemma. Menar utskottet att man på annat sätt bör finna en lösning av deras problem, t. ex. en lösning i förhandling med avtalsverket, så att avtalsverket kan inplacera också dessa präster i det lönesystem som gäller för kåren i övrigt?

Nu kan det anföras att sjömansprästerna får sin bostad genom sjömansvårdsstyrelsens försorg, men då skall man tänka på att styrelsen där får laborera med frivilliga medel. Ingen kan väl finna det tillfredställande att en del av lönen tas ur kyrkofonden och en del av insamlade medel. I sammanhanget bör också erinras om att det inte bara är 19 präster som sjömansvårdsstyrelsen har att dra försorg om; utöver dem finns det 64 personer i styrelsens tjänst som avlönas med frivilliga, insamlade medel. Detta tycker jag gör att det blir ännu mer angeläget att dessa 19, som det här gäller, får sin lön odelat från kyrkofonden. Jag kan inte förstå det rimliga i att om en präst arbetar här hemma skall han ha sin lön av allmänna medel men om han arbetar utrikes bland svenska sjömän så skall man tigga ihop en del av hans lön. Det kan inte vara en tillfredställande ordning.

Utskottet hänvisar nu till den utredning rörande den kyrkliga verksamheten utrikes som initierades av kyrkomötet 1970, men den utredningen har inte mycket med den här sakfrågan att göra. Att man vill samla hela den kyrkliga verksamheten utrikes under en hatt med en huvudman och slippa kategoriklyvningen mellan sjöfolk och andra människor är naturligtvis en angelägen sak, men nu gäller det en principfråga, en jämlikhetsfråga, nämligen att sjömanspräster utrikes skall ha sin bruttolön på samma sätt som sjömanspräster och alla andra präster här hemma.

Herr talman! Jag har inte för avsikt att nu ställa något yrkande, men jag vore tacksam att få något mera kött på benen när det gäller de vänliga ord som utskottet har presterat om sjömanskyrkans arbete.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Det råder inga tvivel om att utskottet menar allvar, när utskottet skriver att man uppskattar sjömansprästernas arbete. Det har vi varit helt överens om. Vi har också varit helt på det klara med att sjömansprästerna bedriver en uppskattad verksamhet bland sjömännen. När vi trots det inte har tillstyrkt denna motion, så beror det på, som utskottet skriver, att den utredning som kyrkomötet beslöt om i fjol och som redan är i verksamhet skall behandla både ekonomiska och organisatoriska frågor rörande kyrkans arbete i främmande länder.

Nu hävdar sjömansvårdsstyrelsen att det är rimligt att kyrkofondsbidraget uppräknas så att det svarar mot hela bruttolönen för prästerna. För närvarande är det så att 19 av de utomlandsstationerade prästerna får en lön som motsvarar komministerlönen i Sverige; de andra prästerna avlönas av sjömansvårdsstyrelsen. Som herr Werner i Malmö sade, betalar sjömansvårdsstyrelsen bostadsbidrag till prästerna, och det anses nu att den saken borde staten svara för genom att ta pengarna härför ur kyrkofonden. Ja, det ligger väl en hel del i det. Vi har sjömanspräster utomlands som utför ett uppskattat arbete, och vi vill inte att deras verksamhet skall upphöra. Då kan det ju ligga åtskilligt i att staten skall svara för hela lönen till dem. Men man har förbättrat situationen undan för undan så till vida att man har tagit över större del av de kostnader som är förenade med dessa sjömansprästers lön. Nu när utredningen ändå är i verksamhet och skall behandla både ekonomiska och organisatoriska

frågor angående kyrkans verksamhet bland svenskar i utlandet, har vi funnit att det är anledning att vänta till dess att den blir färdig. Det är på de grunderna som vi har skrivit vårt betänkande, där vi har konstaterat att vi inte kan tillstyrka motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Herr Mattsson i Lane-Herrestad fortsätter med sin vänlighet, och det uppskattar jag, men det finns tyvärr inte mycket substans däri.

”Det ligger åtskilligt i vad motionärerna anför”, säger herr Mattsson, men tar ändå sin tillflykt till den här i kammaren ofta förekommande manövern att hänvisa till en utredning. Vi vet ju inte när en sådan utredning blir färdig. När det gäller en så enkel jämlikhetsfråga som den här – att jämställa sjömanspräster utömlands med dem som arbetar hemma – och när dessa 300 kronor dessutom kan tas ur kyrkofonden, den fond som den övriga delen av lönen utgår från, borde man kunna bifalla motionen redan nu. Om man menar allvar med de uppskattande orden kan jag inte förstå att man behöver ha någon utredning för att fatta det beslutet. Att likställa människor är ju en princip som vi inte närmare behöver utreda.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! När denna motion behandlades i utskottet stödde jag den från början och var beredd att också följa upp den med en reservation, om så skulle behövas.

Men då vi undersökte saken – bland annat träffade vi sekreteraren i sjömansvårdsstyrelsen – kom det fram uppgifter som visade att frågan om sjömansprästernas löneförmåner är föremål för behandling i avtalsverket eller på motsvarande sätt – jag vet inte var det är man har att besluta om detta. Det som sägs om utredningsarbete överst på s. 4 i betänkandet avser alltså enligt min mening inte bara den utredning som sjömansvårdsstyrelsen själv har gjort och som visar vilket antal tjänster det gäller och hur det förhåller sig med löneförmånerna. Det var därför min, och som jag trodde, utskottets uppfattning att denna fråga löstes på den väg den bör lösas och att det var klart att sjömansprästerna liksom prästen som sköter om de kanske rika svenskarna i Schweiz skall få lön på samma sätt, och på samma sätt som prästerna i hemlandet. Jag avstod alltså från att avge någon reservation.

Jag fattar herr Mattssons uttalande här så, att motionären har anledning att anse sin motion om inte bifallen så dock besvarad på sådant sätt, att det han är ute efter automatiskt kommer.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill tillägga att det inte är första gången vi motionerar i det här ärendet. Vi gjorde det i fjol också, och vi fick en välvillig skrivning då med. Majoriteten i utskottet sade att om den utredning presenterades som herr Nilsson i Agnäs talade om så skulle man bättre kunna ta ställning till frågan. Nu har utredningen presenterats, och

Torsdagen den
6 maj 1971

*Vissa anslag ur
kyrkofonden, m. m.*

likväl sker ingenting. Detta är ganska beklagligt.

Det är så att sjömansprästernas löner hitintills inte har bestämts via avtalsverket — de har stått utanför — men det torde vara den rimliga vägen.

Välvilligheten från utskottet är inte den jag hade väntat. Jag ber fördenskull, herr talman, att få yrka bifall till motion 1262.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Något har väl ändå hänt sedan frågan behandlades förra året. Kyrkomötet, som är högsta instans i kyrkliga angelägenheter, har fattat beslut om denna utredning som nu har tillsatts och som skall se över hela fältet. Något har alltså hänt, herr Werner. Kyrkomötet hade givetvis någon avsikt med denna utredning. Att döma av vad sekreteraren sagt är detta heller inte en utredning som skall arbeta under många år framåt.

Det är väl möjligt att det inte är så enkelt som herr Werner säger, att saken gäller bara dessa 19 präster. Kyrkan bedriver en livlig verksamhet bland svenskar i utlandet, och hela fältet skall ses över av utredningen.

Prästerna har ju en lön som motsvarar bruttolönen för komministrar här i Sverige. Svenska folket har också förståelse för denna verksamhet; genom kollektor och på annat sätt kommer det in pengar. Prästerna förlorar alltså inte på detta — det är bara så att utgifterna till en del täcks genom frivilligt insamlade medel i stället för att bestridas ur kyrkofonden. Detta är något som också bör beaktas i denna debatt.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Utredningen sysslar inte primärt med sådana frågor, utan dess väsentligaste uppgift är att organisera all den kyrkliga verksamhet som förekommer utanför landets gränser. Det är klart att ekonomin kommer in i det sammanhanget, men inte speciellt med tanke på dessa 19 präster. När utredningen är klar, blir det nog fråga om helt andra löneflyft än dem vi yrkar i dag. Dessa är ytterligt blygsamma, som herr Mattsson säkerligen vet.

Herr Mattsson anför också att de här prästerna för närvarande har en bruttolön som motsvarar den för en komministratur i Sverige. Det är inte helt sant, för här hemma kommer boendekostnaden in. Sjömansprästerna binds till en viss lägenhet. De får inte ut dessa 300 kronor, utan sjömansvårdsstyrelsen måste göra en schablonmässig avräkning från lönen. Jag tycker att det är helt otillfredsställande att man skall behöva tigga ihop pengar till boendekostnaderna för svenska präster, medan man varit generös nog och höjt lönen för en präst i Schweiz med fyra tusen kronor. — Man hade kunnat förvänta att herr Mattsson och utskottet i övrigt hade gjort någon liten randanmärkning angående den präst som skall serva svenskarna i Schweiz.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Vi skall väl ändå inte bygga upp vår debatt på avundsjuka mot en präst som fått en löneförhöjning.

Herr WERNER i Malmö (m):
Herr talman! Nej, men konsekvens och jämlikhet passar bra in i bilden.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1262, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 13 Anslag till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 10 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1971/72 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. jämte motion.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag hade tänkt hålla ett anförande om den kraftigt försenade centrumbebyggelsen i studentstaden vid Frescati. Jag hoppas kammaren ursäktar om jag bara hänvisar till mitt och fröken Anderssons i Stockholm särskilda yttrande. Vill någon veta mera står jag till tjänst utanför kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 29 i anledning av motion om fiskevårdande åtgärder i Vindelälven.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Vissa jaktfrågor

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 30 i anledning av motioner angående vissa jaktfrågor.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! I likhet med herr Wikström skall väl också jag avstå från att hålla något långt anförande, men jag skall åtminstone säga några ord med anledning av motionen 425 som vi, två ledamöter, har väckt. Det

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Anslag till byggnads-
arbeten samt inred-
ning och utrustning
av lokaler vid
universiteten m. m.*

Vissa jaktfrågor

beror framför allt på att det från jägarhåll har begärts att vi skulle framföra önskemålet att sänka åldersgränsen för innehav av jaktstudsare.

Enligt anvisningarna i vapenförordningen måste man för att förvärva studsare ha fyllt 21 år. Vi påpekar i motionen att man inkallas till militärtjänst långt före fyllda 21 år. Där får vederbörande utbildning i att hantera skjutvapen och tillika träning i skjutning. Vi menar att får man det förtroendet i militärtjänst, bör samma förtroende gälla vid utövande av jakt.

Om någon vill förvärva en älgstudsare, måste han först avlägga skjutprov. Det har inte märkts någon direkt skillnad på skjutskicklighet mellan de yngre och äldre som avlägger dessa prov. De som inte klarar provet får inte något tillstånd att inneha jaktstudsare, och detta anser vi vara en betryggande kontroll av lämpligheten att inneha nämnda vapen. Vi har i motionen föreslagit att åldersgränsen sänks från 21 till 19 år.

Man kan se på remissyttrandena. Naturvårdsverket har uttalat att verket inte har några erinringar mot en lämplig sänkning av åldersgränsen för innehav av kulvapen för jaktändamål men säger också att frågan är föremål för övervägande vid pågående omarbetning av vapenförordningen samt har ett visst samband med arbetet inom jaktmarksutredningen. Därför kan verket kanske inte för närvarande helt ansluta sig till att det nu skall beslutas om denna åldersgräns.

Även rikspolisstyrelsen har uttalat sig för en sänkning av åldergränsen för innehav av detta jaktvapen. Men inte heller rikspolisstyrelsen vill direkt uttala sig om den lämpliga åldern. Yttrandet innebär i alla fall en tillstyrkan av motionen i dess huvudsyfte, nämligen att åldersgränsen sänkes.

Svenska jägareförbundet har i sitt remissyttrande tillstyrkt motionens syfte med det tillägget att förbundet vill sänka åldersgränsen ytterligare ett år. Det gläder mig faktiskt, efter de diskussioner som tidigare har förts här beträffande Svenska jägareförbundet, att förbundet verkligen har gått på vår linje när det gäller denna fråga.

Alla remissinstanser uttalar sig alltså för motionen med vissa smärre anmärkningar i marginalen.

Det skulle naturligtvis ha varit en ganska lätt sak för utskottet att tillstyrka motionen, men jag får väl säga, i likhet med vad jag sade i går, att jag faktiskt finner skrivningen så bra att frågan har förts framåt. Därför har jag inget yrkande.

Vidare tror åtminstone vi motionärer att motionen och de remissyttrandena som avgivits över motionen kommer att leda till att detta problem kommer att lösas inom en snar framtid.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Torsdagen den
6 maj 1971

*Ambulerande
skrivbyråverksamhet*

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 12 i anledning av motion angående ambulerande skrivbyråverksamhet.

I motionen 1971:1140 av herr Romanus m. fl. yrkades att riksdagen beslutade om en sådan ändring i lagen om arbetsförmedling att den ambulerande skrivbyråverksamheten undantogs från det generella förbudet mot arbetsförmedling i förvärvssyfte.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1140.

Reservation hade avgivits av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärälund (c) och Nordgren (m), fru Nilsson i Kristianstad (c) samt herrar Rimås (fp), Oskarson (m) och Mattsson i Skee (c), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1140 skulle antaga i reservationen angivet förslag till lag angående ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Arbetsförmedling i förvärvssyfte är förbjuden. Genom beslut i höstas skärptes straffet för öveträdelse av detta förbud. Straff infördes också för den som anlitar sådan olaglig arbetsförmedling. Det bör kanske som inledning till den här diskussionen påpekas att såväl det allmänna förbudet som den föreslagna straffskärpningen accepterades av ett enhälligt andra lagutskott. Vad åsiktsskillnaderna gällde då är samma sak som nu har tagits upp i den motion som behandlas i detta betänkande, nämligen att man borde göra undantag från förbudet för de ambulerande skrivbyråerna.

Anledningarna till detta är följande:

För det första fyller de enskilda skrivbyråer som bedriver vikariatsförmedling ett angeläget behov, som den offentliga arbetsförmedlingen inte kan klara i dag – det visas bl. a. av att en rad offentliga myndigheter utnyttjar de privata förmedlingarna.

För det andra är gränsdragningen mellan den lagliga verksamheten av entreprenadtyp, där man tar uppdrag som är avgränsade, och den olagliga arbetsförmedlingen mycket svår att göra – den är över huvud taget svår, och särskilt när det gäller skrivbyråerna. Det är också svårt att övervaka efterlevnaden av ett sådant här förbud.

För det tredje har ingen kunnat påvisa några direkta skadeverkningar av att man gör undantag för skrivbyråerna, i synnerhet inte om det skulle ske i de mycket noga lagreglerade former som 1966 års utredning föreslog, som tillstyrkes av flertalet av remissinstanserna, och som finns utformade i reservationen till utskottsbetänkandet. Denna enskilda vikariatsförmedling på kontorsområdet är tillåten i tio europeiska länder, däribland de övriga skandinaviska. Ingen har kunnat visa att några skadeverkningar har uppträtt i de länderna.

För det fjärde: Om man genomdriver och upprätthåller detta förbud

Torsdagen den
6 maj 1971

*Ambulerande
skrivbyråverksamhet*

finns det risk för betydande skadeverkningar både för byråernas kunder och för deras anställda. De anställda har också i stort antal uppvakttat regeringen för att få ett undantag från lagen för skrivbyråerna. Vi anser det bakvänt att upprätthålla detta förbud och t. o. m. skärpa straffet, innan man på annat sätt har ordnat så att vikariatsbehoven kan fyllas.

Ibland har man invänt mot de enskilda skrivbyråerna att de bara tar den mest kvalificerade arbetskraften och lämnar åt den offentliga arbetsförmedlingen att lösa övriga arbetssökandes problem. Detta skulle då bli svårare eftersom de enskilda byråerna drar till sig kunderna.

Som svar på detta kan påpekas att dessa byråer har personal på alla kvalifikationsnivåer. Men självfallet vill de bara förmedla sådana personer som kan utföra de arbeten det gäller. Den målsättningen har väl också den offentliga arbetsförmedlingen?

En annan sak är naturligtvis att de enskilda skrivbyråerna har större förutsättningar att klara denna uppgift, eftersom de har som förmedlare människor som är speciellt inriktade på just denna bransch, eftersom de känner sina anställda bättre – de har gjort intervjuer med dem, och de gör efterkontroll av hur de sköter sina uppdrag – och eftersom de också kan utföra förmedlingen snabbare. De ambulerande skrivbyråerna förmedlar också till stor del arbetskraft, som annars brukar anses svårplacerad, dvs. äldre arbetskraft. Över 30 procent av dem som varit aktuella i de byråer som det närmast är fråga om var över 40 år under förra året, och drygt 15 procent var över 50 år. Det totala antalet var ungefär 1 800 personer.

Ibland sägs att förmedlingarna inte bara gäller vikariat utan även fast anställning. Även på den punkten talar fakta ett annat språk. Aktuella siffror från förbundet är att bara 28 procent av uppdragen rör två veckor, 13 procent gäller en månad, 1 procent gäller två månader, 2 procent gäller tre månader. Övriga förmedlingar är alltså kortare tid än två veckor. Det är uppenbarligen fråga om just vikariat och begränsade entreprenader och inte om några fasta anställningar hos kunderna.

Det främsta motivet när man införde skärpningen av lagen förra året var att man ville komma åt uthyrningen av arbetskraft inom varvsindustrin. Där kan det ofta vara fråga om betydligt längre perioder. Det ironiska i situationen nu är, att man inte tycks komma åt varvsuthyrningen – det uppgavs t. ex. i det TV-program om varvens grå arbetskraft, som sändes den 14 mars i år. Om riksdagen följer utskottets förslag, förhindrar man däremot en nyttig verksamhet, som fortfarande utnyttjas av en rad statliga och kommunala inrättningar helt enkelt därför att det är det bästa sättet för dem att effektivt klara vikariatsfrågorna på sina kontor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde fru Kristensson (m).

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! I motionen 1140 av herr Romanus m. fl. har yrkats att riksdagen beslutar om sådan ändring i lagen om arbetsförmedling att den ambulerande skrivbyråverksamheten undantas från det generella förbudet

mot arbetsförmedling i förvärvssyfte.

Herr Romanus har i sitt inlägg här utvecklat synpunkterna på detta, och de argument som han här framförde blev också prövade av riksdagen vid den behandling som frågan var föremål för vid senaste riksdagen. Den var uppe till prövning två gånger vid 1970 års riksdag, och i samband med behandlingen av andra lagutskottets utlåtande nr 93 år 1970 förekom en omfattande debatt kring frågan. I sitt utlåtande uttalade andra lagutskottet att det inte finns anledning att frångå de principer som ligger bakom lagstiftningen, nämligen att arbetsförmedling i vinstsyfte inte skall vara tillåten och att förmedling mot självkostnadsersättning endast skall få bedrivas av organisation och alltså inte av enskild person.

Andra lagutskottet anförde vidare att den principiella utgångspunkten bör vara att all arbetsförmedling lämnas kostnadsfritt genom det allmännas försorg. Utskottet tillade emellertid att i den mån arbetsgivare eller arbetstagare anser att om det på något område finns behov av särskild service utöver den som lämnas av den offentliga arbetsförmedlingen finns det möjlighet för organisationen att anordna arbetsförmedling kostnadsfritt eller mot självkostnadsersättning. Utskottet erinrade slutligen om att utredning angående arbetsförmedling på vissa yrkesområden m. m. under sitt fortsatta arbete bl. a. skulle undersöka behovet av speciella åtgärder för att effektivisera förmedlingen av tillfälliga anställningar inom kontorsområdet. Denna utredning forceras nu.

Vi har från utskottsmajoriteten funnit att sedan riksdagen senast behandlade frågan och tog ställning det inte har framkommit något som ger anledning till någon ändrad ståndpunkt från riksdagens sida.

Jag vill, herr talman, tillägga att vår arbetsmarknadspolitik förutsätter en väl fungerande offentlig arbetsförmedling. Det är inte bara fråga om förmedlande åtgärder. Vi har genom politiska beslut skaffat oss en rad arbetsmarknadspolitiska medel för att förverkliga de målsättningar som vi satt upp. Samhället har alltså påtagit sig ett betydande ansvar för att arbetsmarknaden och näringslivet skall fungera effektivt, och härvid har vi byggt upp en arbetsmarknadsorganisation, som under AMS ledning och ansvar har att förverkliga de målsättningar vi satt upp. Det sker en ständig anpassning till den utveckling som vår arbetsmarknad genomgår. Den offentliga arbetsförmedlingen blir därför vad vi gör den till.

Det är därför enligt vårt förmenande oförenligt med samhällets ansvar för den enskildes rätt till arbete att tillåta andra att bereda sig vinst på möjligheten att förmedla arbete. Uppgiften med detta skall samhället svara för. Det är detta frågan gäller.

Utskottsmajoriteten yrkar därför avslag på motionen och, herr talman, jag ber med det anförda att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! På en punkt kan jag hålla med herr Johansson i Simrishamn: inget nytt har tillkommit sedan riksdagen behandlade denna sak senast. Det är just detta som är det beklagliga, eftersom det finns ett behov av en bättre fungerande offentlig förmedling här. Det har inte tillkommit något nytt som skulle kunna klara den uppgiften. Ändå vill

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Ambulerande
skrivbyråverksamhet*

man förhindra den enskilda vikariatsförmedling, som uppenbarligen fyller ett behov även för t. ex. statliga och kommunala inrättningar.

Det finns en utredning som arbetar, men det finns ingenting i praktiken som kan lösa dessa frågor i verkligheten. Det är just detta som är problemet.

Man kan ha en allmän princip, och den ansluter vi oss nog till alla, att arbetsförmedling genom offentliga organ skall vara huvudregeln. Men varför skall man låta denna princip gå i vägen för en vettig lösning just på detta område, som är särpräglad i förhållande till andra sektorer. Detta visas ju av att man i andra länder gjort undantag just för kontorsförmedling. Också i Sverige har vi haft en statlig utredning som har föreslagit detta.

Nu säger herr Johansson att det är oförenligt med samhällets ansvar för de arbetssökande att någon skall få bereda sig vinst på att förmedla jobb. Jag kan inte riktigt följa med. Varför skulle detta vara oförenligt med samhällets ansvar för de arbetssökande?

Här finns en grupp människor som får sitt arbete genom dessa byråer och som har begärt hos myndigheterna att byråerna skall få fortsätta att arbeta. Det vill man förbjuda och ta bort. På vilket sätt uppfyller man då sitt ansvar mot dessa arbetssökande? De kan inte få sina problem lösta av den offentliga arbetsförmedlingen i dag. Det är väl att sämre uppfylla sitt ansvar mot dessa människor?

Utskottet och herr Johansson hänvisar till att detta förbund kan söka tillstånd som organisationsförmedling. Då kan man inte göra någon vinst, men man får ändå förmedla vid sidan om den offentliga arbetsförmedlingen. Varför skulle då samhällets ansvar vara sämre om dessa firmor får göra det med någon liten vinst?

Enligt reservanternas förslag skall denna vinst inte få vara orimligt stor, utan ligga inom ramen för vad som är skäligt, vilket skall bedömas av arbetsmarknadsstyrelsen. Ansvaret för de arbetssökande blir väl i båda fallen lika litet från samhällets sida, om det nu sker genom en organisationsförmedling, en lösning som herr Johansson hänvisar till, eller om det sker genom dessa företag i enskild verksamhet.

Jag får väl tolka herr Johanssons inlägg så att han menar att dessa byråer, som det närmast gäller, bör få tillstånd, som de väl redan har sökt, som organisationsförmedling. Men samhällets insats blir ju i båda fallen lika stor, eller rättare sagt lika liten.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! Jag tycker det känns litet generande för mig att här undervisa herr Romanus om hur arbetsmarknadsverkets organisation är uppbyggd och hur den fungerar och om den politiska målsättningen för arbetsmarknadspolitiken som vi efter debatt har tagit här i riksdagen – i all synnerhet efter den ganska ingående och omfattande debatt som vi tidigare ägnat åt denna fråga i samband med andra lagutskottets utlåtande förra året. Vad det här gäller är att det inte skall finnas möjlighet att utnyttja eller ta ut vinst på förmedling av arbete. Det är en princip att förmedling skall kunna ske kostnadsfritt. Det har aldrig ifrågasatts att de människor som det här rör sig om har möjligheter att via

arbetsförmedlingarna på den traditionella vägen söka kontakt med de arbetstillfällena och den sysselsättning som kan finnas. Det finns alltså inget belägg för att vi ställer dem utanför denna möjlighet.

Sedan säger herr Romanus att andra länder har liknande byråer – och det är alldeles riktigt. Men jag vill erinra om att man exempelvis i Norge och Danmark på senare tid har tagit upp en debatt härom. Man har kommit till en annan uppfattning än tidigare och är nu i färd med att avskaffa, eller i varje fall kraftigt beskära, dessa byråers verksamhet.

Jag anser att det finns möjligheter att via de traditionella vägarna – den förmedling som arbetsmarknadsverket erbjuder – ge dessa människor arbete och möjligheter att komma i kontakt med de arbetstillfällena som finns. Därvidlag är det arbetsmarknadsverkets och arbetsförmedlingarnas uppgift att sammanföra utbud och efterfrågan.

Herr talman! Jag vill till slut än en gång erinra om den utredning som är tillsatt och som har att se på dessa frågor. Det utredningsarbetet håller för närvarande på att forceras. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Simrishamn sade att han skulle undervisa mig i hur den offentliga arbetsförmedlingen fungerar. Nu tycker jag kanske inte att han gjorde det. Det är inte heller så lätt, eftersom den inte fungerar på detta område – och det är det som är problemet.

Dessa arbetssökande kan ta korta vikariat och de arbetsgivare som det är fråga om behöver personer omedelbart, när en kontorist eller en sekreterare är sjuk. Det kan inte den offentliga arbetsförmedlingen klara av, och det är därför som även offentliga myndigheter söker sig till skrivbyråerna, fastän en del av deras verksamhet troligen är olaglig. Det är inte därför att försvarsministern och en rad verkschefer tycker om att anlita olaglig verksamhet som de vänder sig till dessa skrivbyråer, utan det är just därför att den offentliga arbetsförmedlingen icke fungerar. Det hjälper inte dem som behöver denna arbetskraft snabbt om man hänvisar till en utredning.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Romanus att arbetsförmedlingen fungerar. Dessa människor har att i vanlig ordning anmäla sig som arbetssökande vid arbetsförmedlingen och de som vill anställa dem har att där anmäla sitt behov. Detta sker kostnadsfritt och samtidigt får man – vilket också ingår i arbetsförmedlingens uppgift – en överblick över situationen på arbetsmarknaden.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag skall bara ge ett litet exempel på hur arbetsförmedlingen fungerar, eller rättare sagt inte fungerar, på detta område. På den arbetsplats där jag själv har ansvaret för arbetsledningen blev helt plötsligt tre kontorsbiträden sjuka en och samma dag – en måndag. Eftersom vi hade mycket brådskande utskrifter – personer satt häktade och domar skulle skrivas ut för att dessa människor skulle kunna överföras till

Torsdagen den
6 maj 1971

*Expeditionsavgiften
för bevis om förvärv
av svenskt medborgarskap*

fångvårdsanstalt – ringde jag arbetsförmedlingen och talade om att vi skulle behöva några skrivkunniga damer omedelbart. Jag fick ett vänligt svar, innebärande att man på torsdagen i samma vecka skulle skicka ut en stencil om detta arbete och sedan skulle vi se om det blev napp i veckan därpå.

Jag sade att jag inte kunde låta de häktade sitta kvar i väntan på att först stencilen skulle skickas ut på torsdagen och på att det därefter möjligen skulle bli napp veckan därpå. Arbetsförmedlingen fungerade alltså inte. Lyckligtvis hade jag privata kontakter, som inte heller tillhörde någon privat skrivbyrå, och lyckades ordna saken, men det var inte tack vare arbetsförmedlingen utan trots den.

Det föreligger här ett allvarligt missförhållande. Jag tycker att det är ganska egendomligt att man kan utöva ett sådant principrytteri att man, om det glappar i samhällets maskineri, inte tillåter enskilda att ta vid tills samhället är i stånd att fylla sin funktion på området.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Romanus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Romanus begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 145
Nej – 131
Avstår – 4

§ 17 Expeditionsavgiften för bevis om förvärv av svenskt medborgarskap

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 27 i anledning av motioner angående expeditionsavgiften för bevis om förvärv av svenskt medborgarskap.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:120 av fru Hjelm-Wallén m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde en översyn av expeditions-

avgifterna för bevis om förvärv av svenskt medborgarskap,

motionen 1971:158 av herr Helén m. fl., vari hemställdt, bl. a., att expeditionsavgiften för ansökan om och anmälan för svenskt medborgarskap skulle borttas,

motionen 1971:592 av fröken Eliasson m. fl., vari hemställdt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att de avgifter som utgick för bevis om svenskt medborgarskap avskaffades.

Motionen 1971:158 hade hänvisats till skatteutskottet i angiven del och i övrigt till inrikesutskottet.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:120

2. motionen 1971:158, i vad den hänvisats till skatteutskottet,

3. motionen 1971:592.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Umeå och Levin (båda fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1971:120, 1971:158 och 1971:592 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att expeditionsavgiften för ansökan om och anmälan för svenskt medborgarskap slopades.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i en partimotion begärt att expeditionsavgiften för ansökan om och anmälan för svenskt medborgarskap borttas. I anmälningsärenden är avgiften 100 kronor och i ansökningsärenden 300 kronor. Utländska medborgare, som bosatt sig här i landet, får alla de skyldigheter som andra medborgare har, förutom värnplikstjänstgöring. Medborgarskapet medför fullständig likabehandling med andra medborgare, och den främsta förmånen är rösträtt. Det gäller därför att få också de rättigheter som andra medborgare har, och vi anser att man inte skall betala härför, om man uppfyller de krav som samhället ställer på dem som söker medborgarskap.

Kostnaderna för medborgarskap kan bli rätt så betungande för en familj med begränsade inkomster. Det förekommer dessutom att det fordras stora penningutlägg för att få medborgarskapet i ett annat land att upphöra.

Utskottet är välvilligt i sin skrivning och medger att avgiften kan vara betungande. Utskottsskrivningen andas en viss förståelse för motionskraven. Utskottet vill dock inte ta bort avgiften, och de människor som kommer i kläm på grund av denna avgift är knappast betjänta av att man beklagar dem. Det enda som betyder något är en åtgärd som befriar invandrarna från pålagorna.

I reservationen begär vi att avgifterna slopas. Folkpartiledamöterna står ensamma som reseranter. De tre motioner som väckts i denna fråga är signerade av folkpartister, centerpartister och socialdemokrater. Folkpartiets representanter i utskottet är ensamma om att stödja de motioner som väckts av medlemmar i dessa tre partier. I folkpartimotio-

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Expeditionsavgiften
för bevis om förvärv
av svenskt medbor-
garskap*

*Expeditionsavgiften
för bevis om förvärv
av svenskt medborgarskap*

nen säger vi att medborgarrätt inte får heta pengar, och vi vidhåller denna uppfattning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Vid förra årets riksdag motionerade några socialdemokratiska ledamöter i denna fråga, och vi har i årets riksdag återkommit med kravet på översyn av medborgarskapsavgifterna. Såsom redan tidigare påpekats, finns det skäl att vara kritisk mot framför allt de 300 kronor per person som tas ut i stämpelavgift och mot ansökningsproceduren som sådan, vilken av många upplevs som förnedrande. Förhör hålls med den sökande, och polismyndigheten inhämtar ofta en mängd upplysningar hos arbetsgivare, hyresvärd m. fl. Att proceduren är väl så krånglig har också utskottet instämt i. Det har dock påpekats att handläggningen under senare tid har förenklats, sedan invandrarverket tillkommit.

Förra året hade bevillningsutskottet stor tilltro till förenklingsåtgärderna, och man ansåg då att Kungl. Maj:t skulle ompröva avgiftens storlek när erfarenheter av det nya förfarandet hade vunnits. I år visar skatteutskottet dock ingen större tilltro till möjligheterna att påtagligt nedsätta avgifterna genom förenklingar i ansökningsproceduren. Utskottet anför att "det — med den positiva inställning statsmakterna har till invandrarfrågorna — givetvis är särskilt viktigt att avgifterna avvägs så att medborgarskapsärenden inte kan anses diskriminerade".

Avgiften känns i dag betungande för många sökande. Det gäller särskilt i de fall där kostnaderna blir mycket höga för att göra sig kvitt det gamla medborgarskapet. Det gäller också, såsom invandrarverket påpekat i ett yttrande, i familjer med flera vuxna medlemmar och i familjer som visserligen har inkomst, så att någon avgiftsbefrielse inte kan komma i fråga, men som lever i mycket små omständigheter. Det händer att utländska medborgare, som är kvalificerade för svenskt medborgarskap, avstår från att söka sådant på grund av rädsla för kostnaderna samt för det administrativa krånglet.

Jag ser det som något positivt att utskottet i år uttalar att avgifterna nu bör kunna nedsättas. Utskottet är dock försiktigt och vill inte göra någon hemställan hos Kungl. Maj:t utan nöjer sig med att förutsätta att dessa synpunkter beaktas av Kungl. Maj:t i samband med prövningen av en rekommendation som Nordiska rådet nyligen avgivit angående sänkning av medborgarskapsavgiften. Även jag förutsätter att så sker, och jag anser också att våra motionskrav, som går ut på översyn av medborgarskapsavgifterna, därigenom i huvudsak är tillgodosedda, varför jag inte har något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Utskottet är ju helt ense med motionärerna — jag talar nu inte å reservanternas vägnar utan å utskottsmajoritetens — att medborgarskapsavgiften bör sänkas, men utskottet vill inte tillstyrka att avgiften helt slopas. I princip skall enligt 1964 års riksdagsbeslut avgifterna täcka verkets självkostnader för expeditionsavgifterna. De har

sålunda icke karaktären av beskattning och avser endast att täcka kostnader, och detta kan inte ske från fall till fall, utan man har då schablonavgifter. 1967 – 1970 uppgick ärendena till närmare 12 000, och de inbringade statsverket 2,1 miljoner kronor. Dessa avgifter ligger fortfarande inom ramen för 1964 års grunder.

Statsverkets självkostnader är emellertid väsentligt högre. Det utgår faktiskt en viss subvention, och man har konstaterat att det inte heller går att genom rationalisering nå någon nämnvärd kostnadsbesparing.

Då är frågan: Skall man nu just för dessa avgifter göra ett undantag från de grunder som riksdagen antagit när det gäller expeditonsavgifter? Om dessa avgifter slopas helt skulle medborgarskapsärendena få en förmånligare behandling än övriga grupper, och för dessa övriga grupper är avgiftsnivån högst 60 kronor eller för beslut som meddelats av Kungl. Maj:t 115 kronor.

Utskottet vill inte uttala sig om hur dessa övriga expeditonsavgifter bör vara, men utskottet anser bestämt att dessa medborgarskapsavgifter bör sänkas. De kan knappt anses så särpräglade, säger utskottet, att de utan vidare bör ha nuvarande maximum. Och de får inte avvägas så att de kan anses diskriminerande. Men med hänsyn till att Nordiska rådet gett regeringarna i Finland, Norge och Sverige – Danmark har inga avgifter – en rekommendation om att man skall slopa dessa avgifter förutsätter skatteutskottet att regeringen beaktar de synpunkter som utskottet framfört i detta betänkande. Utskottet nöjer sig med det och hoppas att motionärernas synpunkter blir beaktade.

Skatteutskottet följer bevillningsutskottets gamla praxis att när det föreligger en rekommendation på detta sätt eller en utredning i regel inte direkt bifalla motionerna. Utskottets skrivning är så stark att vi tar för givet att det kommer att bli resultat när regeringen överväger frågan med hänsyn till Nordiska rådets rekommendation.

Utskottet yrkar därför avslag på motionerna, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Det är som herr Brandt säger att Nordiska rådet rekommenderat att avgiften skall tas bort. Hade det förelegat hos utskottsmajoriteten en verklig vilja att följa denna rekommendation hade man inte behövt krypa undan på detta sätt och hoppas att Kungl. Maj:t skall föreslå att avgiften skall tas bort.

Det är också, tycker jag, rätt intressant att notera vad fru Hjelm-Wallén sade från talarstolen här. Man motionerar, men när man kan få ett resultat, då drar man sig undan. Det finns i detta fall bara en klar linje, och det är den som folkpartiet har haft: Tag bort avgifterna, följ Nordiska rådets rekommendation!

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Herr Larsson i Umeå bryr sig tydligen inte om att här utgår expeditonsavgifter och att man därför skulle göra ett avsteg från den princip man haft tidigare. Det kan enligt vår mening inte vara helt orättvist om man tar ut någon avgift i likhet med vad man gör för alla

Torsdagen den
6 maj 1971

*Fördelning av
kommunalskatt
mellan hemorts-
kommun och fritids-
kommun m. m.*

andra grupper i liknande situationer. Det är den klara inställning som utskottet har, och jag tror inte att det kan ligga någon som helst orättvisa i den.

Motionen av fru Hjelm-Wallén m. fl. går ju ut på en översyn, och de måste väl ändå anse att deras synpunkter har beaktats när utskottet säger att det förutsätter att regeringen kommer att vidta åtgärder när den prövar Nordiska rådets rekommendation. Så enkel är frågan.

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Herr Brandt förekom mig. Vi har alltså yrkat på en översyn av bestämmelserna om expeditonsavgifterna vid förvärv av svenskt medlemskap. Efter vad utskottet nu har uttalat och den prövning som Kungl. Maj:t kommer att göra av Nordiska rådets rekommendation kommer den översynen till stånd. Därför är vi nöjda med utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Larsson i Umeå och Levin, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Umeå begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 27 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Larsson i Umeå och Levin.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

§ 18 Fördelning av kommunalskatt mellan hemortskommun och fritidskommun m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 28 i anledning av motioner om fördelning av kommunalskatt mellan hemortskommun och fritidskommun m. m.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:589 av herr Carlshamre m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag rörande delning av kommunalskatt mellan hemortskommun och fritidskommun enligt de riktlinjer som angavs i motionen,

motionen 1971:623 av herr Norrby i Åkersberga m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag till sådan ändring av beskattningen av fritidshus att värdkommunerna för fritidsbebyggelsen tillfördes ökade skatteintäkter.

- Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1971:589
 2. motionen 1971:623.

Till detta betänkande hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Magnusson i Borås och Söderström (båda m).

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Ett enigt skatteutskott har visat en sådan brist på förståelse för de problem som värdkommunerna för fritidsbebyggelse har att jag som huvudansvarig för motion 623 måste reagera. I motionen förslår vi en utredning om ändring av fritidshusbeskattningen så att värdkommunerna tillförs ökade skatteintäkter. Med de ökade krav på samhällsservice och miljövård som ställs i dag ökar värdkommunernas kostnader mer än de 20–30 kronor per år som den senaste allmänna höjningen av taxeringsvärdena för fritidshus ger i genomsnitt. Utskottet tror i och för sig inte på den här beräkningen av beloppet, men den stämmer nog. Utskottet har inte redovisat någon egen beräkning utan bara liksom tycker att det torde vara större summor än de som har angetts i motionen.

Vi kan som ett exempel på kostnadshöjande åtgärder peka på den nya kommunala renhållningslagen som gäller fr. o. m. i år. Den torde i full tillämpning ge kostnader för värdkommunen av samma storleksordning som vad den senaste taxeringsvärdeshöjningen ger i ökade intäkter. Ökade krav ställs på grönområden och badplatser, på sanering av äldre fritidsbebyggelseområden, på bättre brandsförsvaret och ökade insatser från byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd. Ja, den här uppräkningskostnadshöjande insatser från värdkommunen kan göras mycket längre.

Nu tror utskottet att det här problemet löser man med taxor och avgifter. Men den praktiska verkligheten talar ett annat språk, det vet var och en som är kommunalt verksam i en värdkommun. Allting får inte kommunen ta betalt för, och det man får ta betalt för, det får man inte ta ut full kostnadstäckning för av många olika skäl, ibland på grund av att taxor och avgifter inte kan ges en erforderlig differentiering och höjd. Allmänna exploateringsavgifter är inte tillåtna vid nyexploateringar. Man får bara ta ut specialdestinerade avgifter via exploateringsavtalen. Så det som utskottet hoppas på här är i praktiken inte värt så förfärligt mycket.

Utskottet rör sig allmänt med så lösa begrepp – ”torde” och ”kan antas” och ”synes” – att betänkandet gör ett ytligt intryck. Eftersom utskottet uppenbarligen tagit ganska lätt på den här frågan och i stor utsträckning inskränkt sig till att hänvisa till tidigare uttalanden av bevillningsutskottet, kan det vara intressant att ta del av bevillningsutskottets uttalande år 1969.

Då anförde bevillningsutskottet bl. a. att ”för åtskilliga utpräglade fritidskommuner de skatteintäkter och avgifter som kan erhållas från sommargästerna ofta inte torde förslå till täckande av de kostnader som fritidsbebyggelsen medför. -- -- Med hänsyn härtill och till den ekonomiska betydelse frågan om kostnader för fritidsbebyggelse har för

Torsdagen den
6 maj 1971

*Fördelning av
kommunalskatt
mellan hemorts-
kommun och fritids-
kommun m. m.*

många kommuner förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t ägnar frågan särskild uppmärksamhet.”

Kommunindelningsreformen och de höjda taxeringsvärdena har inte på ett avgörande sätt rubbat de här bedömningarna. Det är alltså helt klart att motionen har ett angeläget krav att föra fram även år 1971.

I det här sammanhanget kan man inte gå förbi de särskilda kostnader som det rörliga friluftslivet orsakar, men de kan företrädesvis och i stor utsträckning ges regional fördelning på landstingskommunal nivå. När man så har att diskutera olika alternativ för beskattning av fritidsboendet är det alternativ som hänför sig till fritidsfastigheten klart överlägset alternativet med överföring av inkomstskatt från permanentbosättningskommunen.

Herr talman! Det vore mycket att tillägga, men med hänsyn till tidpunkten inskränker jag mig till att yrka bifall till motionen 623. Om jag inkräktade ytterligare på ledamöternas förväntade fritid, skulle det ju kunna tänkas att man tog upp frågan om beskattning av ledamöterna i Stockholm på grund av fritidsbosättning här.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Vi har kommit dithän i samhället att allt fler har förmånen att skaffa sig ett fritidshus, kanske ett litet torp, någonstans ute i bygderna och komma ifrån den stressande storstadsmiljön. Detta är naturligtvis att notera med den största tillfredsställelse. Men det skapar också problem, som oftast drabbar den lilla fritidskommunen. En kommun som exempelvis ligger vid en attraktiv kustremsa är oftast en högskattekommun.

Det kan inte vara rätt att en bygd, där man kanske har vissa sysselsättningsproblem, där människorna försvinner och deras bostäder då säljs till sommargäster så att det blir ett boendeförhållande under en kort tid, skall drabbas på det sättet att skattesatsen för kommunalskatten stiger som den har gjort. Det måste naturligtvis vara tillfredsställande för den som kommer ifrån en jäktad storstadsdjungel att kunna tillbringa ett par tre sommarmånader ute i sådana bygder.

Dessa förhållanden slår givetvis mycket olika i olika delar av landet och i olika län. I mitt län, Kristianstads län, har vi ett typiskt förhållande. Vi har en kustremsa från Österlen och upp förbi Åhus, och även på den västra sidan vid Ängelholm och Skälderviken, som är mycket attraktiv ur boendesynpunkt. Även i andra delar av länet med t. ex. vackra skogsområden, där det har varit en typisk bebyggelse med småbrukare, läggs den ursprungliga verksamheten ned och det blir ingenting annat än fritidskommuner.

Nu finns det kanske ett motargument, och det är att vi efter 1973 har en annan kommunsammansättning än vad vi har nu. Men det blir ingen rättvisa ändå enligt vårt sätt att se. Många av dessa nya kommuner blir i alla fall ganska små där det inte finns någon ordentlig storstad eller tätort som ett underlag för beskattning av den nya kommunen. Det skulle vara djupt beklagligt om det skapades ett mindre gott förhållande mellan åretruntboende och sommargästerna därför att man av den fasta befolkningen tvingas ta ut en oskäligt hög skatt.

I vår motion nr 589 har vi föreslagit en omfördelning av kommunalskatten så att den motsvarar den del av året som man bor i respektive kommun. Detta får givetvis inte innebära någon hårdare beskattning av de sommarboende människorna ute i bygderna, utan här är det endast fråga om en omfördelning som borde hälsas med tillfredsställelse av alla.

Aberopande vad vi har framfört i motionen, där vi hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en utredning om förhållandet vid beskattningen mellan fritidskommun och hemortskommun, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen 589.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Herr Norrby inledde sitt anförande med att peka på den totala brist på förståelse som utskottet har visat detta problem. Då måste jag påminna om att de moderata ledamöterna har ett särskilt yttrande till skatteutskottets betänkande. Där har vi framhållit att det för vissa kommuner kan uppstå stora problem på grund av den alltmer tilltagande fritidsaktiviteten.

Som herr Komstedt påpekade har vi vid kusterna många kommuner som sommartid kan mångdubbla sin befolkning. Jag delar utskottets uppfattning att dessa kommuner kan kompensera sig, men enligt min mening gäller det bara när folk har etablerat sig som boende och har fastigheter och tomter inom kommunen. Svårigheterna kvarstår när det gäller alla dem som under kortare tid kommer som campare vare sig de kommer med bil och har husvagn med sig eller de kommer med egen båt.

Vi kunde senast i fredags kväll i TV konstatera hur Lysekils myndigheter uppvaktat de statliga myndigheterna för att få fram några bestämmelser om hur man fick ställa upp husvagnar. Det finns nämligen i dag inte några sådan uppgifter, inga fasta normer. Jag anser att de kommuner som berörs i sådana här fall kan i dag inte täcka de utgifter som de åsamkas, inte minst med tanke på de ökade krav på renhållning som finns.

Nu kommer vi ju aldrig ifrån att på sikt måste dessa problem lösas på ett för alla parter tillfredsställande sätt. Och det är möjligt att de tankegångar som herr Carlshamre m. fl. har utvecklat i motionen 589, bl. a. med hänvisning till hur man löser problemet i Danmark för närvarande, så småningom får en ökad aktualitet.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Utskottet har ju varit enigt om att avstyrka motionerna. Jag kan säga att skatteutskottet något har skärpt inställningen i jämförelse med det tidigare bevillningsutskottet, som 1969 avstyrkte liknande motioner. Men jag vill inte hålla med herr Norrby i Åkersberga om att det skulle innebära någon bristande förståelse för det här problemet. Man kan ju ha full förståelse för ett problem men efter ingående prövning ändå komma fram till att man inte anser att åtgärder är nödvändiga.

Att utskottet faktiskt skärpt attityden i år beror särskilt på ett par nya omständigheter. Det nya som har inträffat är att taxeringsnivån för

Torsdagen den
6 maj 1971

*Fördelning av
kommunalskatt
mellan hemorts-
kommun och fritids-
kommun m. m.*

fritidshus genomsnittligt höjts med inte mindre än 63,3 procent vid taxering upp till 100 000 kronor. Det betyder en intäktsökning för kommunerna som enligt vår bedömning ger mera än vad herr Norrby m. fl. anger i motionen.

Nu säger herr Norrby att det där påståendet finns det ingen beräkning bakom. Det gör det visst det, och det är lätt att konstatera att det förhåller sig så som utskottet skriver. Och i utpräglade fritidskommuner torde intäktshöjningen vara ännu större.

En annan förändring som bör uppmärksammas är att kommunalskatten inte längre är avdragsgill vid den statliga taxeringen. Därmed blir det en ytterligare skärpning på dessa fritidsboende – det måste man också ta i beaktande.

Vidare kvarstår det faktum att kommunerna bör ha möjligheter att kompensera sig för kostnader genom taxor och olika avgifter. Och man kan väl ändå säga, som vi gör i skatteutskottets betänkande, att fritidskommunerna i allmänhet har möjligheter att erhålla intäkter av de fritidsboende som täcker kostnaderna för fritidsbebyggelsen.

Till detta kommer att det bildats nya kommunblock och att det kommer att bildas ännu fler. Det medför att fritidshusen nu ofta är och ännu mer kommer att vara belägna i vederbörandes hemortskommun, vilket givetvis också minskar de nackdelar som motionärerna pekar på.

I de moderatas särskilda yttrande framhåller man att invånarantalet i kommunen under vissa tider mångdubblas och att kommunen därigenom åsamkas utgifter. Detta är obestridligt, men det verkar som om man menar att det bara är utgifter. Dessa ibland tiotals temporära invånare har väl dock inte alla skaffning med sig för hela den tid de är på sitt fritidsområde – tvärtom handlar de väl ganska mycket av olika varor och anlitar service osv. som ger ökade inkomster till medborgarna på orten och också ökar skatteunderlaget. Det kan alltså inte vara enbart nackdelar. I så fall skulle väl inte kommunerna, som nu sker, planera fritidsområden för att med dem locka till sig stora mängder turister. Då skulle man be Gud bevara sig för att någon slog sig ned i fritidshus i bygden. Nej, det går inte till på det sättet.

Hur som helst så kvarstår de tidigare motiveringarna, och nya har tillkommit. Vi har diskuterat dessa frågor ingående i utskottet, och då har ledamöterna där – vi har både ledamöter som äger fritidshus och ledamöter som inte äger sådana – förklarat att kommunerna tar ut avgifter för vägar, elektrisk belysning, vatten osv. Där finns det sålunda möjligheter att ta in pengar. Och med den nya kommunblocksbildningen förändrar sig problemet ganska mycket.

Herr talman! Jag skall inte hålla något längre anförande utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Utskottets ordförande ägnade sig här åt en stunds högläsning ur utskottets betänkande och påstod bl. a. att en nyhet för i år som påverkat utskottets ställningstagande är att taxeringsnivån har höjts. För att bevisa detta har man till utskottets betänkande fogat en kopia av den bilaga som fanns med till bevillningsutskottets utlåtande i

motsvarande ärende förra året. Det var alltså inte något nytt för i år, herr Brandt!

Sedan har den omständigheten att kommunalskatten inte längre är avdragsgill vid den statliga beskattningen inte ett dugg med fritidsbosättningskommunens intäkter att göra. Det är helt irrelevant när vi diskuterar denna sakfråga. Däremot påverkar det naturligtvis skattebetalarens situation, men den är ju invävd i en skattereform och kan därför inte behandlas som ett särproblem.

Kommunindelningsreformen har naturligtvis medfört vissa ändringar, bl. a. den att de större kommuner i vilka fritidsbebyggelse nu ofta ingår får större resurser, och då ställer fritidsbyggaren också större anspråk på den service kommunen lämnar. Men sedan skriver utskottet att fritidsbyggaren ofta bor permanent i samma kommun i vilken fritidshuset ligger, och då är ordet ofta verkligen ett löst uttryck. Erfarenheterna från två stora nybildade kommuner i Stockholms län pekar inte alls i den riktning som herr Brandt antydde.

Sedan talade herr Brandt om att servicenäringarna i värdkommunen får ett uppsving. Ja, visst får de det – under säsong. Och de säsongproblem som dessa serviceföretag har är av sådan storleksordning att de starkt påverkar lönsamheten. Den som bor i en kommun med mycket omfattande fritidsbebyggelse vet vilka serviceförsämringar som toppbelastningen sommartid innebär.

Herr talman! Jag kan inte se att utskottets ordförande har anfört några väsentliga synpunkter utöver dem som finns i utskottsbetänkandet, och jag vidhåller att jag tycker att de synpunkterna är ganska dåligt underbyggda. Vad utskottets ordförande här sade jävar enligt min mening inte den uppfattningen.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tycker inte att det var några speciellt starka argument som utskottets ordförande här anförde. Den som argumenterar så vet ingenting om kommunernas sammansättning. I den del av landet som jag kommer ifrån har vi ett block som efter sammanslagningen kommer att bestå av 14 000 personer och ett annat block med 23 000 invånare, och det är väl ändå inte några speciellt stora kommunblock. De kommer definitivt inte att kunna räknas till de större kommunerna. Och husen i de bygderna köps upp av folk från den västra regionen i Skåne. Många köpare kommer också från Stockholmsregionen. Jag tror inte heller att det håller att näringarna på orten får så mycket stöd. Med den utveckling bilismen genomgått har man ofta med sig "skaffningen", som någon uttryckte det, från den ort man kommer, där har man tillgång till stora varuhus och kan alltså få ett annat pris på de livsmedel man köper än man kan få av bygdehandlaren som tvingas hålla ett högre pris på grund av ett sämre kundunderlag.

När det gäller den nya taxeringen vill jag säga att vad vi är ute efter är inte att man skall beskatta individen som sådan ytterligare för att han har ett fritidshus, utan det är fråga om en omfördelning på grund av att han bor i en annan kommun under sommaren.

Nr 79

Torsdagen den
6 maj 1971

*Fördelning av
kommunalskatt
mellan hemorts-
kommun och fritids-
kommun m. m.*

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Då återstår bara att förklara fenomenet att utskottet är enigt och att ingen enda har kommit på idén att tillstyrka någon motion.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 589, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Komstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 28 punkten 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 589.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 623, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 19 Föredrogs

skatteutskottets betänkande nr 29 i anledning av motion om sänkning av repartitionstalet vid fastighetsbeskattningen

justitieutskottets betänkande nr 4 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/1971 i vad avser anslag inom justitiedepartementets verksamhetsområde

utbildningsutskottets betänkande nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående social utbildning och forskning m. m. jämte motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 20 Interpellation nr 117 ang. Sveriges möjligheter till associering med EEC

Ordet lämnades på begäran till

Herr SJÖNELL (c), som yttrade:

Herr talman! Debatten rörande Sveriges samarbete med Gemensamma marknaden och sättet härför har under våren förts med växlande häftighet och engagemang. Affektladdade fördömanden av EEC-staterna

och deras strävanden har blandats med ragnaröksspådomar beträffande följderna av att vårt land förklarat sig icke kunna söka fullt medlemskap. Som vanligt torde verkligheten ligga förankrad någonstans mitt emellan ytterligheterna.

Vad regeringen nu borde måna sig om är att i denna storpolitiska fråga som åtminstone ekonomiskt sett har snudd på ödeskaraktär söka skapa klarhet om sina intentioner i fortsättningen. På denna punkt har det nämligen brustit. Uttalanden av regeringens i rang näst främste representant, utrikesminister Nilsson, att även en tullunion med EEC kan visa sig vara svår att acceptera för vårt land skapar knappast klarhet om intentionerna eller är prov på någon högre politisk taktik. Handelsministerns uttalande i samband med Svenska Dagbladets uppgift häromdagen att Frankrike upprepade gånger erbjudit sig att stödja Sverige i händelse av en associeringsansökan till Gemensamma marknaden utmärker sig icke heller för någon större klarhet i vare sig formuleringen eller beträffande de bakomliggande intentionerna. Vid genomläsandet av uttalandet förefaller Tegnér's ord om det dunkelt sagda vara den närmast till hands liggande kommentaren.

Vad som än ligger bakom nyssnämnda tidningsuppgift – mycket tyder på att tidningens version härstammar från franska utrikesdepartementet – har dock associeringen som en för Sveriges del lämplig samarbetsform fått förnyad aktualitet. Jag vill erinra om att centerpartiets första reaktion på den efter EEC:s bildande uppflammande debatten om den eventuella svenska anslutningen var nej till medlemskap och förord för associering. Denna ståndpunkt deklarerades klart och entydigt av Gunnar Hedlund flera månader före dåvarande statsminister Tage Erlanders s. k. Metalltal i augusti 1961. Jag vill vidare erinra om att jag vid den allmänpolitiska debatten i höstas någon vecka innan Sverige den 10 november inlämnade sin ansökan till EEC förordade associering som den för Sveriges del lämpligaste samarbetsformen. Härför blev jag på flera håll kritiserad som verklighetsfrämmande och förhånad som okunnig, det senare därför att jag icke kände till att associationsformen var avsedd för endast u-länder. Associationsparagrafen i Romfördraget innehåller emellertid som bekant icke någon dylik begränsning, och dessutom visste jag genom personliga bekantskaper i kretsar som står utrikesminister Schumann nära att den franska utrikesledningen sedan rätt länge ansett att association kunde vara en acceptabel anslutningsform för Sverige. Den inställningen har också alldeles nyligen vid två olika tillfällen deklarerats av en annan inflytelserik EEC-politiker, Hollands utrikesminister Luns.

En uppgörelse med Gemensamma marknaden skulle givetvis i högsta grad underlättas om vårt samarbete med EEC formellt kunde anknytas till Romfördraget. Vi har sagt ifrån att vi icke önskar medlemskap. I Romfördraget finns en paragraf som medger samarbete med och anknytning till Gemensamma marknaden utan medlemskap, nämligen associeringsbestämmelsen, § 238. Jag ber nu att till herr handelsministern få ställa följande frågor:

1. Har under de sonderande samtalen i Bryssel, som nu avslutats, eller vid de kontakter på ministernivå med de olika EEC-staterna som tagits under våren från EEC-sidan antytts eller uttalats att associering för

Sveriges del icke vore tänkbar i dess egenskap av utvecklat i-land?

2. Hur ställer sig regeringen till associering om sådan skulle visa sig möjlig under de kommande förhandlingarna på t. ex. franskt initiativ?

Denna anhållan bordlades.

§ 21 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 227 Herr *Ångström* (fp) till herr socialministern angående intagningen av äkta makar på ålderdomshem:

Är socialministern beredd att vidtaga åtgärder för att förhindra vissa kommuners inhumana handlande att tvångsvis skilja åldringar, intagna på ålderdomshem, från varandra sedan de under livslång levnad vant sig vid varandras stöd och närvaro?

Nr 228 Herr *Adolfsson* (m) till herr socialministern angående ekonomiskt stöd till viss social verksamhet:

Anser herr statsrådet att staten genom ekonomiskt stöd bör medverka till verksamhet av det slag som bedrivs på exempelvis det s. k. "alltinget" i Stockholm?

Nr 229 Herr *Rosqvist* (s) till herr industriministern angående planerade fartygskreditgarantier:

Är de planerade fartygskreditgarantierna om 3 500 miljoner kronor avsedda även för de mindre varven?

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 0.47.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert